

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

4^E JAARGANG

WOENSDAG 10 DECEMBER 1919

No. 206

INHOUD

	Blz.
DE „ARBEITSFREUDIGHEIT“ door <i>H. J. van Braambeek</i> met een repliek van <i>C. F. Stork</i>	1123
Het Ontwerp-Duurtwet 1919 door <i>Mr. G. G. Pekelharing</i>	1126
Het Zilver door <i>Mr. P. J. C. Tetrode</i>	1129
Gemeentelijke Geldloterijen door <i>Prof. Mr. A. van Gijn</i> ..	1131
Tariefpolitiek-bij het Staatsbedrijf van de Posterijen, de Telegrafie en de Telephonie door <i>Mr. J. G. Blink</i>	1133
Internationale Valuta-Conferentie door <i>Mr. W. M. J. van Lutterveld</i>	1135
Tsjecho-Slowakije II door <i>Prof. Dr. H. Blink</i>	1136
AANTEKENING:	
De Rhône als scheepvaartweg door <i>P. Serton</i>	1138
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	1139—1146
Geldkoersen. Effectenbeurzen.	
Wisselkoersen. Goederenhandel.	
Bankstaten. Verkeerswezen.	

INSTITUUT**VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN**Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins*.**WEEKBLAD ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN**Secretaris-Redacteur: *G. E. Huffnagel*.

Secretariaat: *Pieter de Hoogweg 122, Rotterdam.*
Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*
Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: *Economisch Instituut.*
Postcheque en girorekening *Rotterdam No. 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 22,50 per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,35 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

BERICHT.

De nog steeds voortgaande stijging van de kosten aan het drukken van het weekblad verbonden hebben, in verband ook met den algemeen financieelen toestand van het Instituut, den Raad van Beheer voor de vraag gesteld of inhoud en uitvoering te vermindern, of de contributie der leden van het Instituut en den abonnementsprijs voor het weekblad verdere verhooging te doen ondergaan. De Raad van Beheer heeft gemeend tot het laatste te moeten besluiten, in verband waarmede contributie en abonnementsprijs met ingang van 1 Januari a.s. tijdelijk zijn bepaald op f 20,—, buitenland en koloniën f 22,50. Zoo spoedig de omstandigheden het toelaten, zal dit bedrag weder worden verlaagd.

8 DECEMBER 1919.

Ook deze berichtsweek kwam er weinig verandering in den toestand van de geldmarkt. Nadat aan de be-

hoefte van de maandswisseling was voldaan, ontstond er een lichte ontspanning, die de prolongatierente van 5 op 4 en zelfs een oogenblik op 3¼ pCt. deed dalen, maar daarentegen was het particulier disconto, in tegenstelling met de voorafgaande week, eerder vaster. Prima bankaccept was slechts moeilijk voor 4¼ pCt. te plaatsen en verschillende dagen moest tot 4½ pCt. bewilligd worden. De verhooging van het officieel disconto, door verschillende circulatiebanken, deed reeds eerder de vrees ontstaan, dat wellicht ook de Nederlandsche bank tot eenzelfde maatregel zou overgaan. Ook deze week bleef men dit vermoeden uitspreken en waren verschillende disconto-huizen iets terughoudend.

De weekstaat van de Nederlandsche Bank geeft echter niet veel grond er voor. Ook in dezen weekstaat zijn slechts geringe veranderingen. Weliswaar zijn zoowel de discontierungen als de beleeningen weder hooger, resp. ongeveer 10 en ongeveer 8 millioen, maar daartegenover staat een toeneming van de rekening-courant-saldi van anderen met een ongeveer gelijk bedrag, zoodat in de totale positie bijna geen verandering kwam.

* * *

De val in de wisselkoersen bleef ook deze week onafgebroken voortgaan en nam op sommige dagen paniekachtige verhoudingen aan. Londen daalde van 10.57½ op 10, slot ca. 10.09 en ook Parijs en Berlijn waren sterk aangeboden en bereikten nieuwe laagtere-cords. Ditzelfde was eveneens het geval met de Skandinavische koersen, waarvan Stockholm, tot 56.50, Christiania tot 54.70 en Kopenhagen zelfs een oogenblik tot 48.90 terugliep. De eenige uitzondering was Zwitserland, dat weder zeer vast was en enkele dagen een klein agio boven goudpariteit deed.

DE „ARBEITSFREUDIGHEIT“.

Men zal het den heer C. F. Stork bezwaarlijk kunnen ontkennen, dat de Arbeitsfreudigheid in het moderne grootbedrijf zoo goed als verdwenen is. Wie maar een groote krant in de handen neemt, zal er een overdaad van berichten uit kunnen opdiepen, die alle de bevestiging geven van dit verschijnsel. Misschien wilt u mij, als bestuurder van een der grootste vakorganisaties, veroorloven eenige opmerkingen te maken tegenover de zienswijze, door den heer Stork in zijn artikel ontwikkeld. De kwestie is er m.i. belangrijk genoeg voor.

Ongetwijfeld zullen de middelen, die de heer Stork aangeeft om den lust in den arbeid bij den werknemer weer op te wekken, daartoe iets bij kunnen dragen. Een aangenaam ingerichte fabriek, een selectie der arbeiders naar de voor het werk gevorderde

hoedanigheden, goed vakonderwijs, het plaatsen van wenkenbussen, zorg voor het gezin, zoo deze noodig is, dat alles kan zonder twijfel eenige remedie zijn voor de kwaal, afdoend is het echter geenszins.

Wie de uitgebreidheid van het verschijnsel kent, en de heer Stork zal dit wel beter kennen dan velen, die zal dadelijk gevoelen, dat hiermede het kwaad niet verholpen kan worden. Want het is algemeen. Het valt waar te nemen in alle bedrijven, in alle landen en na den oorlog is het overal plotseling zeer versterkt aan den dag getreden. Het doet zich voor in bedrijven met lange werktijden en daar waar korter gearbeid wordt, waar de fabrieken als model gelden, zoowel als in zeer primitieve. Daar waar de patroon zich niet om zijn arbeiders bekommert, zoo goed als waar deze met welwillende zachtmoedigheid tegenover zijne werklieden staat. Zelfs daar waar alle middelen van den heer Stork al jaren in practijk zijn gebracht, is de arbeids-onlust niet buiten de fabriekspoort gehouden.

Om deze reden al moet naar een andere oorzaak ervan en naar een ander middel tot genezing worden gezocht dan door den heer Stork aangegeven. Er moet een *algemeen* geldende oorzaak zijn, die door een *algemeen* toegepast middel moet worden verholpen. En de groote hoofdoorzaak zal m.i. gezocht moeten worden in de geheel disharmonische ontwikkeling van de arbeiders in hun maatschappelijk en industrieel leven.

Ik zal dit nader trachten duidelijk te maken. Niemand zal ontkennen, dat het grootbedrijf met zijn sterke splitsing van arbeid de neiging bezit het werk eentonig en vreugdeloos te maken. „Eenvoudigen van hart” mogen liefde voor het werk houden, zij zijn het niet, die in het algemeen de stemming der arbeiders vertolken en leiding aan de gevoelens geven. Deze neiging bestond natuurlijk ook reeds voor en tijdens den oorlog. Maar de oorlog heeft het zelfbewustzijn der arbeiders in alle landen geweldig gesterkt. Het heeft hen in staat gesteld in het maatschappelijk leven iets te gaan beteekenen.

Schier overal is het algemeen kiesrecht ingevoerd, waar het nog niet bestond en zijn de arbeiders in politiek opzicht de gelijkberechtigden der bezitters geworden. In vertegenwoordigende lichamen hebben zij hun plaatsen ingenomen. Zij hebben zich omvangrijke vakorganisaties gevormd, die zich in de samenleving laten gelden. Al wat deze vakvereniging doet, wordt gecontroleerd door de leden, die over vele dezer dingen mede beslissen. De leden kiezen de bestuurders der afdelingen en de hoofdbestuurders. Het is *hun* vereniging, *hun* krant, *hun* actie, die gevoerd wordt, waarvoor zij zich medeverantwoordelijk gevoelen, omdat zij in het geheel zeggenschap hebben. Zij staan voor de organisatie tegenover de buitenwereld. In hunne politieke partij, in hunne coöperatie, in hunne bouwverenigingen en in velerlei andere vormen treden de arbeiders samen, zij hebben in velerlei vormen een soort gezag gekregen, dat hun verantwoordelijkheidsgevoel heeft opgeroepen, hun zorg voor de dingen heeft opgewekt. De door *hen* aangewezen vertegenwoordigers worden in Staatscommissies benoemd en naar belangrijke conferenties gezonden.

Na den oorlog is met groote kracht bij de arbeiders het gevoel opgeroepen, dat ze in het maatschappelijke leven beteekenis hebben gekregen, dat ze wat van de maatschappij mogen vorderen, omdat ze in de maatschappij iets zijn. En de maatschappij heeft tot zekere hoogte gehoor gegeven aan deze eischen. Een acht-urendag, een Washingtonsche arbeidsconferentie, een Hooge Raad van Arbeid zijn er een paar uitingen van.

Niet te ontkennen dan ook valt het, dat in het maatschappelijk leven aan de arbeiders een zekere beteekenis is toegekend, dat hun eenig gezag is gebracht, als gevolg waarvan hun verantwoordelijkheidsgevoel is vergroot, hun zelfbewustzijn en hun gevoel van zelfstandigheid is gestegen. Zij hebben in het maatschap-

pelijke leven mee stem uit te brengen, eenige zeggenschap zich daar veroverd. Aan dezen maatschappelijken arbeid hebben zij plezier, over Arbeitsfreudigkeit is daar niet te klagen.

Maar hoe geheel anders is dit in het bedrijfsleven, in het industriele leven van den arbeider. In het bedrijf heeft hij nog zoo goed als nergens eenige zeggenschap zich kunnen veroveren. Het „baas-in-eigen-huis” is nog steeds art. 1 van de grondwet, die elke patroon voor zijn onderneming heeft gemaakt. En nu bedoel ik dit niet enkel ten opzichte van de arbeidsvoorwaarden van het personeel, in de onderneming werkzaam, doch evenzeer met het oog op de daarbuiten vallende bedrijfsaangelegenheden. De heer Stork moge in zijn fabriek al wenkenbussen hebben en nu en dan -f 25,— premie toekennen, hierdoor wordt geenerlei beslissing, geene mede-beslissing, gelegd in handen zijner arbeiders en ook geenerlei verantwoordelijkheid gelegd voor de al of niet invoering der ingebrachte verbeteringen. Dit is het scheeve, het disharmonische in het leven van de arbeiders geworden: in de maatschappij is hun opgelegd een zeker gezag, een bepaalde verantwoordelijkheid, een bepaalde zorg voor den loop der dingen; in het industriele leven is van dat alles niets gekomen. De eenige zorg, die zij hebben, is te probeeren zoo gemakkelijk mogelijk zooveel mogelijk te verdienen. Zorg voor het heil der onderneming bestaat er zoo goed als niet, daarin hebben ze immers toch niets te bestellen. De arbeid in de onderneming geeft dan ook geen enkele bevrediging aan deze zich sterk ontwikkelende nieuwe gevoelens.

In de psyche van de arbeiders zijn de laatste jaren zeer groote veranderingen opgetreden, veranderingen, die niet enkel meer nauwlettende zorg bij de beroepskeuze zullen vorderen, doch die veel meer eene verandering vorderen van het geheele bedrijfsleven.

Zooals op politiek terrein geschiedt, zoo zal het ook in het industriele leven moeten plaats vinden, een deel van de macht zal geleidelijkweg in handen der arbeiders en hunne organen gelegd moeten worden.

„Mijn conclusie is, — aldus de heer Stork — dat de middelen, die kunnen leiden tot verkrijging van de liefde tot den arbeid allen, die werkelijk voor vooruitgang strijden zeer ernstig moeten bezighouden. Ook wie in de naaste toekomst van z.g. socialisatie heil verwacht in sommige bedrijven, zal zich rekenschap moeten geven van het feit, dat al wat thans wordt gedaan om de arbeidsvreugde te ondermijnen, op zijn hoofd terecht kan komen.”

Ik behoor tot degenen, die van socialisatie met het oog op de arbeidsvreugde, het verantwoordelijkheidsgevoel en daardoor met het oog op het productievermogen heil verwachten, enkel reeds om deze reden, dat socialisatie de absolute heerschappij van den ondernemer in het bedrijf zal ten einde brengen en minstens plaats zal geven aan de gedeelde macht, aan medezeggenschap in het bedrijfsleven.

De heer Stork moge nu klagen over de arbeidersleiders, hij bedenke daarbij, dat de ondernemers aan hen geen ander veld hebben gelaten, dan de zorg voor de arbeidsvoorwaarden in de onderneming. Onbekomerd voor eenig gevolg van de gestelde eischen ten opzichte van de onderneming, hebben zij slechts tot taak, die arbeidsvoorwaarden tot de allergunstigste hoogte op te voeren. En al wat daarneven ligt, wat betreft het wel en wee van de onderneming, wel dat laat den vakbond, die grooten invloed uitoefent op het denken zijner leden, zoo koud als iets. Dat heeft de ondernemer immers geheel tot zijn eigen particulier domein gemaakt, daarin heeft hij geen invloed van den factor arbeid geduld, welnu, hij drage er ook uitsluitend de verantwoordelijkheid voor, en verwondere er zich niet al te zeer over, dat in die positie er over de arbeiders dat sterk verbreide gevoel van arbeidsonlust is gekomen.

In het maatschappelijk leven hebben de arbeiders

zich hun plaats veroverd en is er geen sprake van arbeidsonlust; in het industriele leven hebben zij nog geen zelfstandige plaats en juist daar werkt het verschijnsel zoo sterk. Het geneesmiddel lijkt mij dan ook nogal eenvoudig in zijn algemeenheid. Schep in het industriele leven dezelfde verhouding, die in het maatschappelijk leven zoo arbeidsvreedig heeft ingewerkt op de arbeiders!

Er is op dit gebied zeer veel in te halen. Door de ondernemers zijn gedurende tientallen van jaren de arbeiders opgevoed in volslagen zorgeloosheid voor het bedrijf en niet geheel ten onrechte voorspelt de heer Stork, dat dit alles later wel eens op zijn hoofd terecht kon komen. De ondernemer zal dan ook zijn sociale taak moeten begrijpen en zoo spoedig mogelijk inhalen wat lange jaren is verzuimd: den arbeiders en hun vereenigingen geleidelijkweg zeggenschap toekennen in het bedrijf, opdat straks bij de socialisatie, die toch moet komen, omdat de arbeiders ze willen, de bedrijven niet worden medebeheerd door menschen, die aan den eenen kant daarin elke ervaring missen en die aan den anderen kant niet hebben geleerd daarin de noodige verantwoordelijkheid te dragen.

De maatschappij mag in deze groote tijden groote dingen vragen, ook aan de ondernemers. De maatregelen, door den heer Stork aanbevolen, komen mij dan ook geheel ontoereikend voor. Er zal in andere richting gezocht moeten worden, in de richting, die weer evenwicht zal scheppen in het arbeidersleven.

H. J. VAN BRAAMBEEK.

Repliek van den heer C. F. Stork.

Het is mij een voorrecht, dat de schrijver van bovenstaande regelen mij gelegenheid geeft, mijn betoog over „Arbeitsvreedigheid” nog op enkele punten nader toe te lichten, op gevaar af den lezer te vervelen. Daarbij moet ik beginnen den schrijver op twee misvattingen te wijzen. Hij maakt uit mijn woorden op, dat naar mijne meening „de Arbeitsvreedigheid in het moderne grootbedrijf zoo goed als verdwenen is.” Dit nu heb ik niet gezegd, noch bedoeld. Ware dit zoo, dan zoude ik de taak, die van den industrieel wordt gevergd, hopeloos zwaar achten en dit is niet het geval, zooals uit mijn heele betoog blijkt. Een tweede misvatting, die uit verkeerd lezen voortvloeide, is, dat de schrijver tegen het einde van zijn artikel zegt:

„Door de ondernemers zijn gedurende tientallen van jaren de arbeiders opgevoed in volslagen zorgeloosheid voor het bedrijf en niet geheel ten onrechte voorspelt de heer Stork, dat dit alles later wel eens op zijn hoofd terecht kon komen.”

Dit is juist het tegenovergestelde van wat ik schreef en de schrijver nog wel citeerde: „ook wie in de naaste toekomst van z.g. socialisatie heil verwacht in sommige bedrijven, zal zich rekenschap moeten geven van het feit, dat al wat thans wordt gedaan om de arbeidsvreedig te ondermijnen, op zijn hoofd terecht kan komen.”

Niet op mijn — Stork's — hoofd zouden de gevolgen komen van wat door u — vakvereenigingsbestuurder v. B. — gedaan wordt ter ondermijning der arbeidsvreedig, maar, als gij uw zin krijgt met socialisatie, op uw eigen hoofd. Ik bedoelde dit niet als een voorspelling aan mijn eigen, maar als een vriendelijke raadgeving aan uw adres!

Eindelijk nog het herstel van een erge schrijffout in mijn artikel. Ik eindigde met de opmerking, dat het bij de pogingen ter oplossing van het vraagstuk der arbeidsvreedig: „allerminst uitgesloten is, dat het „plezier in het werk” van den een strijdig zou zijn met de „Arbeitsvreedigheid” van den ander!” Hier was natuurlijk het tegenovergestelde bedoeld, nl. dat het „plezier in het werk” van den een zoude samengaan met de „Arbeitsvreedigheid” van den ander.

Hiermede ben ik tevens in de goede stemming om mijn quasi-bestrijder te woord te staan, want ik meen, dat ook wij met elkander samen moeten werken en dat, als het den schrijver ernst is met zijn wenschen,

ook kunnen doen. Ik somde allerlei middelen op om de arbeidsvreedig te bevorderen en schreef daarbij, dat er nog vele andere zijn. De schrijver noemt er één, dat hij *het* middel noemt. Als goed sociaal wonderdokter wil hij een serie van samengestelde ziektegevallen door één middel genezen, de z.g. „socialisatie.”

De vraag wat daarmede bedoeld wordt, is thans commissoriaal gemaakt, maar in afwachting van den naderen uitleg wat socialisatie is, verwacht de schrijver van haar in ieder geval heil met het oog op het productievermogen: „om deze reden, dat socialisatie de absolute heerschappij van den ondernemer in het bedrijf zal ten einde brengen en minstens plaats zal geven aan de gedeelde macht, aan medezeggenschap in het bedrijfsleven.”

Over de speciale redenen waarom de heer v. B. hiervan heil verwacht, wil ik dadelijk iets zeggen. Eerst de verzekering mijnerzijds, dat ik het middel: *medezeggenschap* voor zoover het practisch toe te passen is, gaarne als één der ook m.i. goede middelen erken, dat ik niet noemde, omdat ik alleen eenige voor iederen industrieel aanneembare middelen wilde aangeven en niet beschuldigd wilde worden, een stokpaardje te berijden. Het is toch een bekend feit, dat de industriele zaak, die mede onder mijn leiding staat, sedert een groot aantal jaren tracht in de door den heer v. B. aangegeven richting te werken. De instelling van Kernen of Fabrieksraden en Looncommissies toch beoogt tot medezeggenschap op te wekken en die langzamerhand te geven. En nu is voor mij de eigenaardige ironie van schrijvers betoog daarin gelegen, dat waar hij den ondernemer verwijt, dat deze „gedurende tientallen van jaren de arbeiders heeft opgevoed in volslagen zorgeloosheid voor het bedrijf” alle pogingen om het tegenovergestelde te doen, meer of minder fel zijn bestreden door hen tot wiens partij de heer v. B. blijkens zijn voorliefde voor socialisatie schijnt te behooren. Ik herinner hen slechts aan het ook hem waarschijnlijk niet onbekende feit, dat de S. D. A. P.-vakvereenigingsleiders alles hebben gedaan wat in hun vermogen was om de fabrieksraden te ontzielen door krachtigen druk op de leden dier raden uit te oefenen zich bij de bespreking van gewichtige loonkwesties, waarbij het bedrijfsleven wel degelijk te pas komt, incompetent te verklaren. Ik herinner hen er ook aan, dat alleen op het als ultimatum gestelde verlangen van enkele groote industrieën aan de vertegenwoordiging der werklieden een bescheiden plaats is gegund bij de tenuitvoerlegging der bepalingen van het Collectief Contract met den Metaalbond. Ik wil hem ook nog mededeelen, dat, toen voor eenige jaren de heer Vliegen in de Industriele Club te Amsterdam een zeer belangwekkende rede hield over arbeidsverhoudingen, waarbij hij medezeggenschap der werklieden bepleitte en ik hem op de boven aangeduide tegenstrijdigheid wees, een der bekwaamste sociaal-democratische theoretici mij na de voordracht zeide: „Wat Vliegen en Gij wilt is in ons huidige productie-systeem niet uitvoerbaar; in die richting is niets te doen!”

In die richting is wél wat te doen, dit ben ik met den heer v. B. eens. In die richting is echter alleen met vrucht te werken als men — niet wij fabrikanten alleen, maar ook vooral de vakvereenigingsleiders — den werklieden het besef bijbrengt, dat zij niet alleen mogen denken om de eischen, die zij in hun eigen onmiddellijk belang gaarne stellen, maar ook aan de moeilijkheden, wellicht aan de inwilliging dezer eischen verbonden, het besef, dat ze, om met den schrijver te spreken, niet mogen strijden „in volslagen zorgeloosheid voor het bedrijf.”

In aansluiting hieraan nog een enkel woord over de motiveering van den schrijver, die meent te kunnen constateeren, dat wat hij „arbeidsonlust” noemt, speciaal in de laatste jaren is gekomen, tengevolge van dingen met den oorlog in verband staande. Daardoor beperkt hij onzen gezichtskring dunkt mij wel wat al te zeer

in tegenstelling met den hoefijzer-correspondent, die tot de middeleeuwen terugging! De buitengewone, naar wij hopen, zeer tijdelijke onlust, waaronder men thans schier overal lijdt, heeft vooral te doen met loopgraven, demoralisatie tengevolge van werkloosheid, steuncomité's en dergelijke dingen; gebrek aan „Arbeitsfreudigkeit", waarover ik het in mijn stukje had, is van anderen aard.

Overigens geef ik het den schrijver gaarne toe, dat de werkmans wel plezier heeft in zijn vakverenigingswerk, ook al is hij niet „arbeitsfreudig"! Is dit nu zoo'n wonder?, zoude ik willen vragen. Als hij in de vakvereniging geen plezier heeft, behoeft hij geen lid te worden, in de fabriek werkt hij, omdat hij den kost moet verdienen. De schrijver zoude ons ook kunnen voorhouden, dat zijn jonge vriendjes misschien geen zin hebben in de school, wèl in het voetbalspel, terwijl dan toch beide medewerken aan hun opvoeding. Moet daarom de directeur van de H.B.S. bij den leider van de voetbalvereniging paedagogie gaan leeren? Laat ik hierover niet schertsen, het is mij er allerminst om te doen met het lezenswaardige betoog van den heer v. B. den spot te drijven; maar toch, om te komen tot wat ik wil zeggen, kan de vergelijking nog even worden doorgevoerd. Het voetbalspel kan naast de school bestaan en met deze samenwerken, als opvoedende kracht, mits niet de voetbal-leider zijn invloed misbruikt om zijn jeugdige vrienden te leeren, dat het met de belangen van de school niet veel zaaks is en de leeraren hun vijanden zijn! Hij zoude daardoor de liefde voor het schoolwerk in hooge mate ondermijnen.

Kan de heer v. B. verklaren, dat de vakverenigingsleiders niet doen als deze onpaedagogische voetballer, dat zij niet, de liefde voor de vakvereniging opwekkende, de „Arbeitsfreudigkeit" der werklieden menigmaal op bedenkelijke wijze ondermijnen? Het moge zijn, dat vele leiders van de industrie niet vrij uitgaan in dezen, de vakverenigingsleiders doen het zeer zeker niet! En als dit niet verandert, blijven de werklieden en de volkswelvaart daarvan de dupe.

C. F. STORK.

HET ONTWERP-DUURTEWET 1919.

De crisis, welke zich onmiddellijk na het ontstaan van den oorlogstoestand op het gebied van de voorziening met levensmiddelen en andere eerste levensbehoeften heeft geopenbaard, is, tengevolge van de na de totstandkoming van den wapenstilstand ingetreden verandering in de economische verhoudingen in den loop van het jaar 1919, haar derde stadium ingegaan. Wanneer het, op 27 November j.l. door de Regeering bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediende, hierboven genoemde, ontwerp tot wet zal zijn verheven, zal ieder van de drie fasen door een bepaalde wet zijn gekenmerkt.

In de allereerste dagen van den oorlog deden zich teekenen voor, dat verschillende handelaren, van de algemeene ontsteltenis gebruik makende, voor de goederen hoge prijzen berekenden of wel hun voorraden achterhielden met de bedoeling om deze met extra winsten van de hand te doen. Ten einde dit verschijnsel den kop in te drukken, werd met den grootsten spoed, waarmede ooit een wet het Staatsblad bereikte, de — destijds veelal met den naam van *Levensmiddelenwet* aangeduide — novelle van 3 Augustus 1919 op de Onteigeningswet in het leven geroepen, waarbij de inbezitneming door of vanwege den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel werd aangevezen als het middel om de *prijsofdrijving* en de *vasthouding van waren* tegen te gaan.

Zoolang zich nog geen ernstige schaarschte voorded, werd met dit rechtsmiddel volstaan. Toen zich evenwel een stijgend gebrek aan allerlei goederen begon te ontwikkelen, deed zich de behoefte gevoelen aan een uitgebreider stel maatregelen en werd het tevens noodig om het middel van onteigening ruimer te kunnen toepassen. De *Distributiewet 1916* bracht

toen een aantal bepalingen in het belang van de *volksvoeding* (voorziening van zekere hoeveelheden van bepaalde goederen, bevordering van de productie) en van een *doelmatige distributie*. Haar bekende artikel 9, al. 2, maakte het mogelijk de inbezitneming krachtens de Levensmiddelenwet overal toe te passen, waar zulks in verband met de distributie van goederen noodig was.

Hoewel dus gedurende den geheelen crisistijd de onteigening heeft opengestaan om duurte en schaarschte te beperken, is het niet mogelijk geweest daarmede ook maar eenigermate deze twee verschijnselen uit den weg te ruimen. Ook het instituut van de maximumprijzen, dat aanvankelijk als één geheel met de onteigening en later ingevolge de artt. 2 en 8 van de Distributiewet 1916 wettelijk geregeld heeft gefunctioneerd, heeft geen overwegenden invloed kunnen uitoefenen. De ervaring heeft geleerd, dat maximumprijzen zonder daarmede gepaard gaande maatregelen van beschikbaarstelling van het betrokken artikel, vrijwel nutteloos zijn, omdat zij gewoonlijk de uitwerking hebben, dat het goed eenvoudig van de markt verdwijnt.

Intusschen is onder de werking van de Distributiewet met haar stelsel van beschikbaarstelling benedenkostprijs, door middel van bijlagen ten laste van Rijk en Gemeente, al is het op kunstmatige wijze, een groote duurte ten koste van de bevolking langen tijd geweest. Wat men ook voor bedenkingen tegen dat, op zichzelf ongezonde, systeem moge aanvoeren, erkend moet worden, dat onder de werking van de genoemde wet, niettegenstaande het destijds inderdaad heerschende tekort aan voedingsmiddelen, de reeds stijgende prijzen en de toenemende verarming, ondervoeding van ernstigen omvang in ons land is achterwege gebleven.

Toen na het eindigen van den daadwerkelijken oorlog in het laatst van 1918 de aanvoeren van buitenaf grooter werden, liet de Regeering, eerst langzaam, later in sneller — misschien zelfs in enkele gevallen in een te snel — tempo, de distributie tegen verlaagde prijzen van verschillende artikelen varen. Hoewel in den eersten tijd van het herstel van den vrijen handel een daling in de prijzen merkbaar was, begon zich weldra een verhooging te vertoonen, welke blijkens de in de M. v. T. (blz. 2) van het ontwerp-Duurtewet opgenomen cijfers in Juni 1919 het cijfer van ruim 93 pCt. boven het peil van voor den oorlog bereikte.

Het behoeft geen betoog, dat de zich thans voordoeende duurte, welke geenszins tot ons land beperkt is, doch — gelijk de M. v. T. in den eersten zin van haar algemeene beschouwingen vooropstelt — een internationaal verschijnsel is, een samengesteld karakter draagt en uit onderscheidene oorzaken is voortgesproten, omtrent welker aard en beteekenis verschil van meening kan bestaan. In de 2de par. teekent de M. v. T. het proces, dat zich gedurende den oorlog heeft afgespeeld: tekort aan arbeidskrachten, tekort aan scheepsruimte, allerlei belemmerende maatregelen van de oorlogvoerende partijen, de eischen van den aanmaak van oorlogsmateriaal, een en ander gevolgd door een drang naar hoogere loonen en salarissen en een daling van de geldswaarde. Het stuk merkt op, dat eerst na de ontspanning in het internationaal verkeer is gebleken, hoe diep het euvel heeft ingewerkt en spreekt de vrees uit, dat enkele lichtpunten, die nog wel zijn waar te nemen — met name het feit, dat ten aanzien van enkele voornaamste levensbehoeften niet van een algemeen wereldtekort schijnt te kunnen worden gesproken en dat de wereldtenage, alles samengenomen, thans grooter is dan in 1914 — niet zullen opwegen tegen den achteruitgang, welken het productief vermogen van Europa heeft ondergaan — aan welk vermogen wegens de plaats gevonden vernietiging van machines en andere kapitaalgoederen juist hoogere eischen worden gesteld

dan te voren —, tengevolge waarvan het aanpassingsvermogen tusschen productie en consumptie (hetwelk volgens de M. v. T. de kern is van het duurteprobleem) ten zeerste wordt bemoeilijkt.

De 3de par. van de M. v. T. legt in het bijzonder den nadruk op de tijdens den oorlog sterk naar voren gekomen en — zonder dat zij dat als een verwijt wenscht aan te merken — door de Regeeringsmaatregelen begunstigde neiging tot combinatie en centralisatie in tal van takken van handel en nijverheid. De M. v. T. spreekt de mogelijkheid uit, dat heel wat van de gevormde aaneensluiting bij het voortdurend vrijer worden van het verkeer en de geleidelijke herleving van de internationale mededinging weder verloren zal gaan. Evenwel erkent zij het verschijnsel van de trustformatie als een op het oogenblik invloedrijk element, hetwelk zij om het economisch juiste (o.a. besparing van onnutten arbeid en onkosten), dat het wel degelijk bevat, niet wil miskennen, maar welks ongewenschte uitwerkingen (o.a. opheffing van de concurrentie en prijsverhoging) zij onderzocht en zoo noodig opgeheven wil zien.

Het zoeven bedoelde verschil van inzicht omtrent het wezen van de heerschende duurte komt reeds tot uiting op blz. 1 van de M. v. T. — welk stuk blijkens zijn inleidende mededeelingen, evenals het wetsontwerp zelf, het nagenoeg ongewijzigde product is van den inderdaad met groote snelheid geleverden arbeid van de bij Kon. besluit van 23 Augustus 1819, no. 58, ingestelde *Staatscommissie in zake de duurte* — waar ter plaatse de nota staat afgedrukt, welke het lid van de Staatscommissie, de heer F. M. Wibaut, bij het rapport van de commissie heeft gevoegd en waarin hij heeft verklaard niet op het standpunt te staan, dat het stelsel van de „vrije mededinging” juist functioneert, terwijl hij voorts als zijn meening te kennen geeft, dat de monopolistische ontwikkeling in de voortbrenging geen gevolg is van den oorlog — zij het, dat zij door de oorlogsomstandigheden is versneld en duidelijker waarneembaar geworden — en dat de monopoliseering ook na den oorlog zal blijven bestaan en veelal sterker zal worden.

Zoals dan in de twee eerste fasen van de crisis de oplossing van de moeilijkheden is gezocht in het middel van onteigening (ter beteugeling van prijsdrijving en vasthouding van waren) en in het instituut van distributie tegen lage prijzen (ter voorkoming van gebrek), wordt thans — nu de schaarschte is geweken en de duurte het grootste kwaad is geworden — omgezien naar „maatregelen ter bestrijding van het onredelijk opdrijven en hoog houden van prijzen”.

Daarnaast zal evenwel, zooals uit de M. v. T. (bl. 9) blijkt, de Distributiewet 1916, totdat zich de wenselijkheid van hare intrekking doet gevoelen, gehandhaafd blijven. Inbezitneming krachtens haar art. 9, en eveneens het uitvaardigen van maximumprijzen ingevolge de artt. 2 en 8, blijven dus mogelijk. De ondertekenaars van de M. v. T. hebben dan ook verklaard (blz. 3), dat de Regeering zal voortgaan met, behalve de bevordering van de productie, voor de eerste levensbehoeften het stelsel van distributie en rantsoeneering te handhaven, zolang de schaarschte aan deze goederen voortduurt, en dat zij tevens van hare bevoegdheid tot het uitvaardigen van uitvoerverboden en het vorderen van scheepsruimte zal blijven gebruik maken.

Het ontwerp-Duurtewet zoekt de maatregelen tot bestrijding van de hoge prijzen in hoofdzaak in tweeërlei richting: nl. 1°. in die van onderzoek van het duurtevraagstuk en 2°. in die van het ingrijpen in bepaalde gevallen. Met de uitoefening van een en ander worden belast de centrale duurteraad, de districts-duurteraden en plaatselijke commissies.

Het ingrijpen in zekere gevallen bestaat in het geheel of gedeeltelijk vernietigen van overeenkomsten of contracts-bedingen (met name concurrentie-weren-

de bepalingen), het terugbrengen van prijzen en het bevelen van terugbetaling van het teveel gevorderde. Volgens de woorden van art. 3 van het ontwerp kan hiertoe echter niet anders worden overgegaan dan „indien en voor zoover dit in het algemeen belang „der bevolking ter bestrijding van het onredelijk opdrijven of hoog houden van prijzen van goederen of diensten noodig is te achten” (vgl. ook art. 27). De gecursiveerde woorden zijn gelijkloeiend aan de hierboven reeds aangehaalde, welke aan den considerans van het ontwerp zijn ontleend. Anders staat het evenwel met de artt. 2, 28 en 38, waarin de opdracht aan de duurte-organen tot bestudeering van de duurte wordt gegeven, en waarin telkens sprake is van het onderzoeken van de oorzaken van de duurte van goederen en diensten, het gevestigd houden van de aandacht op de prijzen, alsmede van het overwegen van, het adviseeren over en het verstrekken van mededeelingen en wenken aan het publiek omtrent zaken en maatregelen „de bestrijding van de duurte betreffende”. Blijkbaar is de strekking van de opdracht tot onderzoek van ruimere strekking en moet daaronder worden begrepen de bestudeering van het geheele duurtevraagstuk in alle voorkomende onderdeelen, doch is de taak van het ingrijpen alleen bedoeld als bestrijding van onredelijk hoge prijzen, d.w.z. van den *woeker*.

Intusschen doen zoowel het ontwerp als de M. v. T. duidelijk uitkomen, dat voor elke werkzaamheid van de duurte-organen uitsluitend het algemeen belang der bevolking als richtsnoer moet worden genomen. Blijkens de M. v. T. (blz. 9) heeft de toevoeging „der bevolking” ten doel om de aangelegenheden, den export rakende, buiten de bevoegdheid van de duurteraden te laten. Dit moge, voor zooveel de vernietiging van contractsbepalingen en het terugbrengen van prijzen — waarvoor het volgens de M. v. T. in hoofdzaak is bestemd — nuttig zijn, het is zeer de vraag of het wel goed is gezien om de al of niet wenschelijkheid van den uitvoer buiten de beschouwing van de duurtecommissies — in het bijzonder van den centralen duurteraad — te houden. Een wijziging van art. 2a door de woorden „der bevolking” daaruit te doen vervallen, zal dan ook overweging verdienen.

Wat de bevoegdheid tot het vernietigen van contractsbepalingen betreft, doen de duurteraden denken aan de huurcommissies, die eveneens kunnen ingrijpen in tusschen particulieren gesloten of te sluiten overeenkomsten. Wanneer de duurteraden een vlucht nemen, zooals de daarmede overeenkomende instellingen in Engeland — de bakermat van het thans ingediende wetsontwerp — hebben gedaan, dan is het inderdaad niet uitgesloten, dat zij over eenigen tijd in het leven van de Nederlandsche bevolking een plaats zullen innemen, gelijkende op die van de huurcommissies. Evenwel is het niet anders dan gelukkig te noemen, dat de ontwerpers van de wet de duurtecommissies op breederen grondslag hebben willen vestigen dan waarop de huurcommissies staan. Was aan deze instellingen, behalve de regeling van de huurprijzen tevens de medewerking aan de oplossing van het woningvraagstuk opgedragen, misschien waren verschillende zaken dan anders gelopen, dan nu het geval is geweest.

De plaatselijke duurtecommissies — over welker instelling (behoudens het ingrijpen van Gedeputeerde Staten) de Gemeentebesturen zullen hebben te beslissen — komen overeen met de levensmiddelencommissies, die wij tot nu toe hebben gekend, zij het dat haar taak — tot dusverre meer het adviseeren over maatregelen van distributie en voorziening in den nood — thans in het bijzonder op de bestrijding van de duurte zal worden gericht. Dit sluit niet uit, dat zij aan Burgemeester en Wethouders de beschikbaarstelling van zekere goederen, een prijsregelend optreden enz. in overweging zullen kunnen geven. Zij zullen daarbij voorlichting kunnen geven ten behoeve

van de uitvaardiging van verordeningen ter bestrijding van het onredelijk opdrijven en hooghouden van prijzen, waartoe art. 48 van het ontwerp de Gemeenteraden bevoegd verklaart. Hiernaast blijft bestaan art. 8, 4 Distributiewet 1916, volgens welke bepaling de Colleges van Burgemeester en Wethouders regelingen omtrent de distributie van goederen kunnen vaststellen. Naar uit art. 43 van het ontwerp (zie nader hieronder) is af te leiden, ligt het in de bedoeling, dat de plaatselijke commissies met de handelaren regelingen zullen treffen omtrent prijszetting of prijsberekening, waaraan dezen zich zullen houden.

Al moge het dus een goede gedachte zijn om de te vormen duurte-organen niet uitsluitend met de bevoegdheid tot vernietiging van overeenkomsten enz. te bekleeden, doch aan hen tevens op te dragen om naar de oplossing van de problemen van de duurte te zoeken, toch zal het geheel van de wijze, waarop zij in de practijk zullen werkzaam zijn, afhangen in hoeverre zij in hun taak zullen slagen. De in behandeling te nemen onderwerpen zijn dikwijls zeer ingewikkeld en van sterk uiteenlopenden aard. Tusschen het vraagstuk omtrent het al dan niet nuttige van trustvorming in den groothandel van eenigen tak van nijverheid (M. v. T., blz. 4) en de puzzle of een vrachtschipper of een taxi-ondernemer een onredelijk hoogen kleinhandelsprijs heeft berekend (M. v. T., blz. 5), ligt een uitgebreid veld van onderzoek met schier eindelooze verscheidenheid. Het spreekt vanzelf, dat de voorlichting van deskundigen niet kan worden gemist. Daarom is aan den centralen duurteraad en aan de districtsraden het karakter van enquête-commissies gegeven. De plaatselijke commissies kunnen met haar kennis van locale toestanden en feiten van veel beteekenis zijn (M. v. T., blz. 8). De centrale raad — die wat het vernietigingsrecht aangaat uitsluitend op het gebied van den groothandel, enz.; doch, wat zijne onderzoekingen betreft tevens op dat van den kleinhandel en daarmede gelijk te stellen bedrijven moet optreden — zal bovendien de beschikking hebben over buitengewone leden met adviseerende stem, die, zooals de M. v. T. (blz. 6) opmerkt, kunnen optreden als vertegenwoordigers van verschillende takken van het bedrijfsleven, de coöperatie en verdere maatschappelijke groepen en het college met hun ervaring en inzichten kunnen bijstaan.

Door een en ander en vooral door de telkens herhaalde voorwaarde (art. 2, 3, 27), dat de duurte-commissies niet anders dan *in het algemeen belang* onderzoekingen mogen instellen en uitspraken mogen doen, wordt dus voldoende vastgelegd, dat zij zich niet door een eenzijdige bescherming van het consumentenbelang zullen mogen laten leiden. Er dient niet te worden vergeten, dat de heerschende duurte na al wat er in de laatste jaren is gebeurd, tot op zekere hoogte een natuurlijk verschijnsel is en dat dus niet iedere handelaar, die een hoogen prijs neemt, dadelijk een woekeraar behoeft te zijn. Tot het terugbrengen van een prijs mag volgens het ontwerp (art. 3, al. 1 onder a; art. 27, al. 1) niet worden besloten, dan nadat „alle omstandigheden in aanmerking” zijn genomen.

Ofschoon dus het belang van den handel niet tegenover dat van den consument mag worden verwaarloosd, moet het anderzijds ook geenszins worden ontzien. In veel opzichten heeft de groothandel (productent) in de voorziening gedurende de crisisjaren een machtige positie ingenomen. Het zal inderdaad wellicht van nut kunnen zijn, dat een goed toegeruste enquête-commissie, zooals de centrale duurteraad zal worden, verschillende zaken tot in haar diepten kan onderzoeken teneinde vast te stellen in hoeverre het algemeen belang is gebaat of geschaad en aanwijzingen te kunnen geven over wellicht in te voeren billijker regelingen. Aan den anderen kant zal het, zooals de M. v. T. (blz. 6) opmerkt, goed zijn, dat

misschien voorkomende onjuiste en onbillijke voorstellingen aangaande door den handel gevoerd beleid, worden opgehelderd. Zonder twijfel is de openbaarheid, welke aan de geheele gestie van de duurte-commissies zal worden gegeven en waarop alleen een uitzondering zal kunnen worden gemaakt om „redenen van algemeen belang of wanneer daardoor „bijzondere belangen zouden worden benadeeld zonder daaraan geëvenredigd algemeen nut” (M. v. T., blz. 8), een gewichtig element. Er is in den laatsten tijd reeds onder den georganiseerden handeldrijvenden middenstand zelf een sterke strooming om te komen tot de instelling van commissies van onderzoek van klachten in zake hooge prijzen en duurte. Het is geen wonder, dat het er dezen organisatie blijkens haar mededeelingen vooral om te doen is om haar stand vrij te pleiten van een zekere blaam, welke het publiek haar — wellicht op losse gronden — aauwrijft. Ook de bedoelde organisaties zullen moeten toegeven, dat het instellen van commissies door de overheid wegens haar meer onpartijdig karakter, verre de voorkeur verdient. Zij zullen voorts, voorzoover haar vertegenwoordigers geen deel uitmaken van de duurtecommissies, allicht door de aanwijzing van deskundigen om voor deze colleges op te treden in de gelegenheid zijn haar denkbeelden aan hen kenbaar te maken.

Het wetsontwerp heeft slechts in geringe mate in de uitvaardiging van strafbepalingen kracht gezocht voor de bestrijding van de duurte. Alleen degenen, die na openlijk of aan de plaatselijke duurtecommissie te hebben verklaard zich naar een zekere prijsbepaling te zullen gedragen, zonder die verklaring te hebben herroepen, van die prijszetting of -berekening te zijnen voordeele afwijkt (art. 43), alsmede degenen, die, na door den centralen duurteraad of door een districtsraad openlijk te zijn gewaarschuwd, voor goederen of diensten een buitensporige winst bedingt (art. 44), is strafbaar gesteld. Het mag zeer zeker worden toegejuicht, dat het ontwerp in dit opzicht zoo sober is. Terecht wordt in de M. v. T. (blz. 8) betoogd, dat het algemeen belang voldoende is gediend, wanneer de prijs tot een redelijk peil is teruggebracht en dat de strafrechter niet aanstonds in beweging behoeft te worden gezet. Inderdaad is het een verdienste van het ontwerp, dat het in de eerste plaats door middelen, die de oorzaken van het kwaad opsporen en de feiten zelf kunnen aantasten, preventief wil werken en eerst in enkele uiterste gevallen de strafrechtelijke sanctie te baat neemt. Ook in distributiezaken heeft de strafrechtspraak nimmer veel nut kunnen stichten.

Thans rijst nog de vraag of de Duurtewet, zooals die in ontwerp is opgesteld, veel heil zal brengen. De heer Wibaut heeft in zijn hierboven reeds aangehaalde nota bij het rapport van de Staatscommissie in zake de duurte als zijn meening uitgesproken, dat de verwachtingen niet te hoog moeten worden gespannen, omdat z.i. eerst een waarlijk doeltreffend ingrijpen zou plaats vinden, „indien vaststond, dat ingrijpen in de productie en voor zooveel noodig overheidsbeheer der productie zou worden toegepast overal, waar sterke uitvoering der wet op verzet van particuliere ondernemers zou afstuiten”. Het is thans nog moeilijk te zeggen welke houding de handel tegenover de nieuwe wet zal aannemen. Nu van de zijde van belanghebbenden zelf de behoefte aan een organisatie, als thans ontworpen, is gevoeld, mag wellicht worden verondersteld, dat van die zijde een behoorlijke medewerking zal worden verleend.

Hoe dit zij, het zou niet te verwonderen zijn, indien voor de duurtecommissies het instellen van onderzoekingen het belangrijkste en tevens het omvangrijkste deel van haar taak zou blijken te worden. Ongetwijfeld zullen door de commissies, wanneer zij goed worden bezet en objectief, met goed doorzicht en tact te werk gaan, belangrijke gegevens kunnen wor-

den openbaar gemaakt en waardevolle adviezen kunnen worden gegeven.

Wat de vernietiging van overeenkomsten en bedingen en het terugbrengen van prijzen aangaat, is er groot onzekerheid. Met betrekking tot den grooten tusschenhandel heeft de centrale duurteraad deze bevoegdheid uit te oefenen, zonder dat klachten behoeven te zijn ingediend. In dit opzicht zal zich dus een practijk moeten vestigen. Wat de kleinhandelszaken betreft — waarin de districtsraden zullen hebben te beslissen — is evenwel een, uiterlijk 14 dagen nadat de prijs is bedongen of in rekening gebracht, in te dienen klacht noodig, hetzij van een plaatselijke durtecommissie, hetzij van den belanghebbende persoon (art. 27). Er is niet bepaald, dat de plaatselijke commissie haar klachten enkel op grond van bij haar ingediende bezwaren mag inbrengen. Zij schijnt dus, evenals de centrale raad, bevoegd om uit eigen beweging een zaak aanhangig te maken.

Of door het publiek talrijke klachten zullen worden ingebracht, valt sterk te betwijfelen. De hier en daar door plaatselijke commissies reeds opgedane ervaring wijst er veeleer op, dat het Nederlandsche publiek — dat volgens de M. v. T. (blz. 5) in zijn ondeskundigheid het gezicht op de prijzen heeft verloren — liever in zichzelf en tegenover anderen moppert over de duurte, dan dat het bij een autoriteit een vervolging gaat uitlokken. De Engelsche toestanden komen in verschillende opzichten niet overeen met de onze. Ook ten aanzien van de vernietigingsbevoegdheid in kleinhandelszaken zal dus veel van de activiteit van de organen (de plaatselijke commissies) afhangen. Voor het denkbeeld van den heer Wibaut om het verischte van de klacht ook in kleinhandelszaken te doen vervallen, is zeker veel te zeggen. *)

Mr. G. G. PEKELHARING.

Utrecht, 7 December 1919.

HET ZILVER.

Indien men te Londen op 23 November 1914 het zilver van een millioen zilveren guldens had verkocht, zoude men daarvoor toen hebben gemaakt ruim f 364.000; dezelfde operatie uitgevoerd op 11 November van het thans loopende jaar zoude hebben opgebracht ruim f 1.026.000.

Waar de prijzen van zooveel goederen in dezen oorlog gestegen zijn en evenals het zilver nog steeds blijft stijgen, behoeft de rijzing van den zilverprijs zoo onmiddellijk en dus ondoordacht, niet te bevreemden.

Er komen nog twee opmerkelijkheden bij: de buitengewoon groote stijging, die uit de hierboven aangevoerde cijfers in het oog moet vallen; immers de prijs is in vijf jaar tijds 2,8 maal zoo hoog geworden. Een dergelijke stijging nu is verre van algemeen geweest bij de andere goederen, al moege zij niet geheel alleen staan voor het zilver.

Maar bij die prijsstijging van het zilver is er iets nog opmerkelijkers en wel dit: het zilver had een bijna onafgebroken, meer dan veertigjarigen prijsval achter den rug, een prijsval zóó diep als men sedert den tijd, dat er betrouwbare cijfers van den zilverprijs bekend zijn, dat is dus sedert vier eeuwen, nooit heeft gehad.

En dan valt nog verder op, dat die stijging in vijf jaren tijds de geheele voorafgegane daling sedert de zeventiger jaren van de voorgaande eeuw volkomen heeft teniet gedaan.

Zal die prijsstijging verder blijven voortgaan, of blijven staan dan wel teruggaan?

Het schijnt mij van het grootste gewicht op deze drie vragen het goede antwoord te vinden, of, mocht dit bij den eersten aanloop niet gelukken, dan is er al veel mede gewonnen de discussie er over in gang gezet te hebben.

*) [Er is ons ook nog door Mr. H. J. Nieboer een bijdrage over het hier behandelde onderwerp toegezegd. — Red.]

Laat ik, om het gewicht van de vraag te doen uitkomen, hier een paar data uit de geschiedenis van het muntwezen neerschrijven.

Engeland, het land van den gouden standaard bij uitnemendheid, heeft aan het einde van de achttiende eeuw het zilver als standaardmunt prijsgegeven en is overgegaan tot den enkelen gouden standaard, omdat het zilver voortdurend in waarde daalde.

Alle landen in Europa, die thans den gouden standaard hebben, terwijl zij den zilveren standaard uitstieten, deden dit niet op theoretisch-monetaire gronden, maar omdat het zilver sedert de zeventiger jaren voortdurend in waarde daalde. Theoretisch was het meerendeel der knappe koppen van dien tijd overtuigd van de juistheid van het bimetallisme, dat wil dus zeggen goudgeld en zilvergeld beide naast elkaar als gelijkwaardig, onbegrensd betaalmiddel in eene waardeverhouding door de overheid vastgesteld. Congres op congres is gehouden om te geraken tot een algemeen bimetallisme, of althans tot handhaving van het bimetallisme in de Staten waar dit bestond, maar de steeds voortgaande daling van den zilverprijs dwong den eenen Staat na den anderen over te gaan tot den enkelen gouden standaard.

Maar wat nu, nu het zilver van richting is veranderd niet alleen, maar reeds boven den prijs is uitgestegen, die het vasteland van Europa heeft gedwongen den zilveren standaard los te laten?

Wordt het thans tijd aanstalten te maken tot een terugkeer naar het bimetallisme en straks tot den enkelen zilveren standaard?

Zal de wereldheerscheres, die, zooals een Duitsch staatsman van naam het indertijd heeft uitgedrukt, in de zeventiger jaren der voorgaande eeuw van den troon werd gestooten, dien troon opnieuw gaan bestijgen?

Deze twee laatste vragen zijn op dit oogenblik nog voorbarig; eerst dient onderzocht te worden of deze stijging blijvend is en daarvoor is noodig een onderzoek naar de oorzaken der stijging in te stellen; kunnen de oorzaken van die stijging worden gevonden, dan zal vervolgens onderzocht moeten worden kunnen de oorzaken van die stijging worden gevonden worden geneutraliseerd; eerst dan kan men zich zetten aan de vraag, welken invloed de rijzing van den zilverprijs zal uitoefenen op de verschillende muntstelsels.

Die vragen van bimetallisme en zilveren standaard werden hier en thans dan ook alleen maar aangeroerd om te doen uitkomen het gewicht van de vraag: zal de prijsstijging van het zilver, zooals wij die in den oorlog en ook nu nog hebben gezien, teruggaan, blijven staan, of voortgaan?

Het ligt voor de hand deze prijsstijging, omdat ze in den oorlog is begonnen, ook aan den oorlog toe te schrijven, ofschoon de overweging, dat zij eerst in het derde oorlogsjaar zich gedeceideerd heeft ingezet, toch voor eene al te gemakkelijke gevolgtrekking moet waarschuwen. En al mocht het in ons onderzoek blijken, dat de oorlog hier de groote schuldige is, dan blijft nog ter beantwoording de vraag of met zijne verdwijning ook de prijsstijging zal verdwijnen; wellicht geheel, wellicht gedeeltelijk.

Om het onderzoek al ovo te beginnen: hebben misschien de oorzaken, die in de tweede helft van de negentiende eeuw een débâcle in den zilverprijs veroorzaakten, thans uitgewerkt of heeft de wereldoorlog ze vernietigd en komt vandaar die stijging?

Naar die oorzaken is veelvuldig onderzoek gedaan en ze staan in hoofdtrekken tamelijk vast.

Welke zijn, volgens de communis opinio, die oorzaken?

In het kort gezegd de navolgende:

Ten eerste, de groote toeneming van den wereldgoudvoorraad door de ontdekkingen van goud in Californië, Transvaal en elders.

Natuurlijk klinkt het paradoxaal, dat de waarde-

verhouding tusschen zilver en goud ten nadeele van het zilver zoude zijn veranderd doordat er meer goud werd gevonden. De verklaring van dit feit ligt hierin, dat het sterk in welvaart toenemende Europa het kleine gouden muntstuk beter als geld kon gebruiken, dan het omvangrijke en zwaardere zilveren muntstuk; zoo moest dus het goudgeld het zilver uit het verkeer dringen en minder vraag doen ontstaan naar zilver, zoodra goud in genoegzame hoeveelheden voor geld vrijkwam. Hoe armer de samenleving, hoe minder men daar algemeen het goud als betaalmiddel kan gebruiken; hoe rijker de samenleving, hoe minder men daar het zilver kan gebruiken als geld. De groote goudontdekkingen maakten het mogelijk goud op veel ruimer schaal als geld te gebruiken en daardoor de rol van het zilver als betaalmiddel in te krimpen.

Een tweede oorzaak is de sterke toeneming van de zilverproductie sedert 1870 tot aan den oorlog.

Een derde oorzaak van den achteruitgang van den zilverprijs was de verminderde behoefte van Azië.

Ten vierde: Ook omdat de prijs van het zilver voortdurend achteruitliep, meende het nieuwe Deutsche Rijk, dat in 1870 was ontstaan, zijn munt voor zilveraanmuntung te moeten sluiten en bracht het ten slotte een groot gedeelte van zijn voorraad aan zilveren muntstukken ter markt; dit was een verdere reden om den zilverprijs gevoelig te doen dalen; toen de andere Europeesche Rijken dit voorbeeld volgden en hun munt voor de vrije zilveraanmuntung sloten, werd de daling steeds gevoeliger, omdat zoo het afzetgebied van zilver kleiner werd.

Hoe staat het met de wereldgoudproductie thans? Ze neemt langzaam, maar gestadig af, vooreerst en hoofdzakelijk omdat de bekende goudvelden uitgeput raken en er geen nieuwe rijke velden worden gevonden, het laatste kan, zooals vanzelf spreekt, ieder oogenblik veranderen; maar wat niet veranderen zal en een tweede oorzaak is, dat is de stijging der onkosten. Daardoor zijn velden, die vroeger nog eene winstmarge lieten, thans voor eene exploitatie niet meer loonend omdat de kosten te hoog worden; de techniek van de goudwinning is door de toegepaste wetenschap reeds zoo volmaakt, dat het moeilijk schijnt door nieuwe wetenschappelijke vondsten de exploitatiekosten nog van beteekenis te reduceeren.

Het ziet er dus wel naar uit, dat voor zooverre het wereldverkeer verdere behoeften aan metalen geld mocht krijgen, deze niet als vóór den oorlog door het goud zullen kunnen worden bevredigd en het zilver zal moeten inspringen. Maar er is meer. Het goud is gedurende den oorlog in de kelders der circulatiebanken samengetrokken en ganschelijk uit het verkeer verdwenen. In afzienbaren tijd zal het nog alleen zijn rol van betaalmiddel vervullen ter saldeering van betalingsbalansen tusschen de verschillende landen en slechts uiterst schaars terugkeeren in het gewone betalingsverkeer. Wel is Engeland gedurende meer dan een eeuw gewend en gehecht geraakt aan zijn goudgeld, maar de oorlog heeft den Engelschman geleerd het zonder goudgeld te doen en het zal voorloepig daar wel bij moeten blijven. In Duitschland, waar men eerst in 1872 aan het goudstuk was gewend geraakt en waar het evenals in Engeland in groote bedragen in het verkeer was opgenomen, keert het als binnenlandsch geld — zie de vredesvoorwaarden! — niet terug.

Het verarmde Europa heeft geen gebruik meer op groote schaal voor het geldstuk van goud; het zilver is het geldstuk van den weinig vermogenden mensch, niet het goudstuk. Ook is het zilveren geldstuk in groote bedragen opgeborgen („hoarded”), vandaar ten deele de groote aanmuntungen in verschillende rijken van zilveren muntstukken, maar al komt het ook weder te voorschijn, de sterk gestegen prijzen van vele en de meest noodzakelijke goederen maken, dat er meer geld, dus eventueel meer zilvergeld in het betalingsverkeer noodig is.

Ziedaar dus de eerste hierboven genoemde oorzaak van daling verkeerd in haar tegendeel.

Hoe staat het met de zilverproductie, welke sterke toeneming, zooals hierboven werd gezegd, een factor was in de daling van den zilverprijs?

Vóór den oorlog werd het zilver voor één derde gedeelte in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika gewonnen, voor meer dan één derde gedeelte in Mexico. De onzekere toestanden in Mexico hebben gemaakt, dat de toevoeren van zilver uit dit voor de zilverproductie zoo gewichtige land zeer sterk zijn verminderd, ja soms geheel ophielden. Dit moet dus ceteris paribus, leiden tot een rijzing van den zilverprijs.

De Vereenigde Staten van Noord-Amerika zijn thans de hoofdbron geworden voor de voorziening van de wereld met zilver. Nu is echter Europa op groote schaal debitrice geworden van de Vereenigde Staten: Vandaar, dat alle Europeesche valuta's thans disagio doen tegenover den U.S.-dollar. Het zilver komt voor het grootste gedeelte uit de United States en moet dus betaald worden met geapprecieerde dollars; zoo doet de dollar tegenover den Nederlandschen gulden thans een agio van meer dan 8 pCt., reeds uit dien hoofde komt alzoo acht procent op den zilverprijs van vóór den oorlog.

Het is te verwachten, dat zoowel Mexico weder op zijn volle zilverproductie zal komen als dat binnen niet al te langen tijd het agio van den U.S.-dollar zal verdwijnen; deze twee factoren in de rijzing van den zilverprijs zijn dus, in tegenoverstelling met den vroeger genoemden, van voorbijgaanden aard.

De groote, de overheerschende oorzaak van de rijzing van den zilverprijs ligt echter elders.

Zij ligt in Azië.

Azië, ik heb daarbij in het bijzonder het oog op China, Engelsch-Indië en Nederlandsch-Indië, is altijd een groot schatvormer geweest; dat wil zeggen de Aziaten hebben de eeuwen door, tot op den huidige dag, zilver en goud door het voor schatvorming te gebruiken, aan het verkeer onttrokken.

Het bewaren van goud en zilver heeft men in vroegere tijden ook in West-Europa gekend en in dezen oorlog is men vaak daartoe teruggekeerd, maar over het algemeen is dat toch een overwonnen standpunt.

In Azië echter is men nog niet zoo ver. De zegeningen van obligatie en aandeel, van spaarbank- en deposito-rekening kent men er nog niet, of begrijpt men er nog niet, zoodat er niet veel anders overblijft voor dengeen, die wat geld over heeft, dan eene belegging in zilver en goud, hetzij in den vorm van sieraden, hetzij dat men de geldstukken in den grond bewaart. Zoo worden goud en zilver in Amerika en Afrika uit den grond gegraven, in Azië weder begraven in den grond. Ook is het erfrecht gemeenlijk zóó, dat de vader aan zijn dochters niets kan nalaten; wil hij dien moeilijkheden ontkomen, dan geeft hij haar gouden en zilveren sieraden ten geschenke: aldus is ook het erfrecht oorzaak van schatvorming.

Azië heeft financieel geducht geprofiteerd van den oorlog. Er zijn groote munitiefabrieken in Engelsch-Indië opgericht, die duizenden inlandschen handen werk gaven en goede loonen, dat wil dus zeggen zilveren rupees betaalden. Over het algemeen komen er in Engelsch-Indië, evenals in Nederlandsch-Indië, meer industrieën en worden er daardoor meer loonen uitbetaald; die uitbetalingen kunnen niet anders dan in zilver geschieden, hetwelk voor een gedeelte als het den inlander wél gaat, voor schatvorming wordt gebruikt en dus niet in het verkeer terugkeert. Op deze wijze wordt jaar in jaar uit aan den voor het algemeen wereldgebruik beschikbaren voorraad van zilver een aanzienlijk deel onttrokken. Men schat, dat gedurende den wereldoorlog de wereld-zilvermijnen een bedrag van 875 millioen ons zilver hebben opgeleverd en dat Britsch-Indië daarvan heeft geabsorbeerd 600 millioen ons.

In normale tijden vloeide geregeld naast de hoeveelheden zilver een groote hoeveelheid goud naar Engelsch-Indië af, zooals ook goud naar Nederlandsch-Indië afvloeide. In den oorlog echter bestond zoowel in de landen in Europa als in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika absoluut uitvoerverbod van goud.

Daardoor kon hetgeen de andere landen aan Azië verschuldigd werden niet meer, althans gedeeltelijk, door goud worden afgedekt, maar moest ook dat door zilver geschieden. Bovendien was het zoowel door de onvrijheid der zeeën, zoowel door het gebrek aan scheepsruimte als door de omstandigheid, dat vele fabrieken alleen nog voor oorlogsdoeleinden produceerden, niet meer mogelijk op dezelfde schaal als vroeger de inlandsche bevolking van buitenlandsche artikelen te voorzien en daartegen hun zilvergeld te ontvangen, dat alsdan weder voor het wereldverkeer zoude zijn beschikbaar geworden.

Evenals in Europa en Noord-Amerika zijn ook in Azië de prijzen van vele artikelen gestegen; bij export dier artikelen wordt, afgescheiden van de in vergelijking met den vreedstijd grootere hoeveelheden, het totale geldbedrag door de prijsstijging veel hooger. Laat ik hier enkele voorbeelden geven.

Het artikel jute is in tot vóór den oorlog ongekende bedragen naar Amerika uitgevoerd uit Engelsch-Indië.

Varkenshaar, dat voor het meerendeel in de Vereenigde Staten uit China wordt geïmporteerd, gold in Februari 1914 aldaar \$ 0,88 het pond, in Februari 1918 \$ 1,96.

Rijstmeel uit Siam, Hongkong, Japan, China en andere Oostersche zilverlievende landen in Amerika geïmporteerd bedong in Februari 1914 aldaar \$ 0,017 het pond, in Februari 1918 \$ 0,04 het pond. Zijde uit China bereikte vijfmaal den prijs van vóór den oorlog. Sisal verdubbelde in prijs.

In den oorlog werden door de legers groote massa's dierlijk vet verbruikt, op veel grooter schaal dan dit dóór de gezamenlijke bevolking in vreedstijd gebeurde. Hierdoor ontstond er bij de burgerlijke bevolking een groot gebrek aan dierlijke vetten, welke men getracht heeft te vervangen door plantaardige vetten. Vandaar een vermeerderde invoer van plantaardige vetten zooals coprah, waardoor o.a. in de Vereenigde Staten de waarde van den import dier vetten verdriedubbelde en dat voor het meerendeel uit landen met voornamelijk zilveren munten.

Gedeeltelijk om daardoor voor afbetaling van eigen schuld aan Engelsch-Indië het geschikte betaalmiddel te verkrijgen, gedeeltelijk om voor ditzelfde doel Engeland te helpen, hadden de Vereenigde Staten in 1918 reeds 115.000.000 ons zilveren Amerikaansche dollars krachtens de Pitman-wet versmolten en deze aan de Engelsch-Indische munt ter ommunting in rupees afgedragen; krachtens diezelfde wet zijn zij verplicht de omgesmolten dollars door nieuwe te vervangen en daardoor voortdurend als koopers aan de markt.

China met zijn circa 400 millioen inwoners, Engelsch-Indië met zijn circa 300 millioen inwoners, Nederlandsch-Indië met zijn circa 50 millioen inwoners (zonder Nieuw-Guinea) worden langzamerhand meer in het mondiale handelsverkeer getrokken; irrigatiewerken, spoorweg- en havenaanleg bevorderen dit proces; daardoor krijgen groote streken met een millioenen-bevolking, die tot dusverre aan het gewone ruilverkeer, het ruilen van goederen tegen goederen, voor zooverre er verkeer was, genoeg hadden, behoefte aan betaalmiddelen. Als metalen betaalmiddel in deze omstandigheden is — de geschiedenis wijst het aan — het zilver het eerst geschikt. Ziehier opnieuw een oorzaak van vermeerderd zilvergebruik door Azië.

En verder nog dit:

De algemeene onrust, die door de geheele wereld gaat, is ook aan Azië niet ongestoord voorbijgegaan

en heeft daar ook geleid tot een nog grootere mate van „hoarden" dan reeds gewoonlijk door Aziaten geschiedt.

Ten slotte geeft de in de laatste weken — men schrijft vandaag 24 November 1919 — zoo zeer versnelde prijsrijzing van het zilver grond aan de veronderstelling, dat speculatieve invloeden medewerken tot die prijsstijging. *)

Als resultaat van het hierboven geschrevene kom ik tot de slotsom, dat in de eerstkomende tijden de vraag van Azië de beslissende factor zal zijn in de bepaling van den zilverbijprijs.

Verschillende van de hierboven genoemde oorzaken zijn van voorbijgaanden aard, maar de navolgende zijn blijvend:

De steeds voortgaande ontwikkeling van de Aziatische landen doet een toenemende behoefte aan zilveren munten ontstaan, welke tijdelijk door misoogsten kan verminderen, maar op den langen duur zal blijven toenemen; die toenemende voorspoed van het verre Oosten door Westersche techniek en Westerschen intellect uitgelokt, zal blijvend grootere hoeveelheden zilver absorbeeren dan tot dusverre het geval was.

Als betaalmiddel is men aan het goud daar nog niet toe; maar het goud zoude daartoe ook nog niet reiken, evenmin als de inlander in Azië reeds de étappe heeft bereikt van het giro.

Het verre Oosten wordt steeds meer voor talrijke artikelen de groote voorraadschuur van de overige wereld en uit dien hoofde crediteur van die wereld. Naarmate de Oosterling meer wordt opgevoed tot de behoefte aan Westersche exportartikelen zal het Westen een gedeelte van zijn schuld aan het verre Oosten in exportartikelen kunnen afdekken.

De hoewel thans nog bescheiden industrialisering van het verre Oosten maakt het waarschijnlijk, dat een gedeelte dier exportartikelen ten slotte in het verre Oosten zelf worden vervaardigd en drijft reeds nu daar de loonen naar boven.

Dit alles is door den oorlog versneld.

Om te resumeeren:

De behoefte aan zilver zal in afzienbaren tijd voortdurend grooter worden, dan zij vóór 1916 is geweest, daartegenover staat — tenzij er nieuwe loonende mijnen op groote schaal mochten worden ontdekt — geen evenredige verhooging van de productie van zilver.

De tendens van den zilverbijprijs — vergeleken met die van de veertig jaren vóór 1916 — blijft vast, behoudens waarschijnlijk nu en dan min of meer langdurige gevoelige reacties: Mr. P. J. C. TETRODE.

GEMEENTELIJKE GELDLOTERIJEN.

Zitten de meeste stedelijke gemeenten tegenwoordig met de handen in het haar wat betreft het verkrijgen van middelen tot dekking van de uitgaven, ook het verkrijgen van voldoende kasgeld, het leenen op korten en langen termijn, baart veel zorg. Reeds gingen belangrijke gemeenten tot het 6 pCt. rentetype over, nadat de uitgifte van 5,5 pCt. leeningen van de grootste gemeenten jammerlijk mislukte.

Ook in andere bepalingen dan hooge rente werd het middel gezocht om liefhebbers voor de gemeentelijke schuld te vinden. In Mei j.l. sloot Leeuwarden met succes een leening, waarbij, naast de gebruikelijke bepaling, dat de gemeente reeds dadelijk of na enkele jaren (in casu na 1 Januari 1922) tot versnelde of algeheele aflossing zoude mogen overgaan, ook aan de individueele houders der obligatiën het recht werd gegeven om na 3 of 6 jaar hun geld (natuurlijk à pari) terug te vragen.

Wanneer een gemeentebestuur op goede gronden de

*) [Zie voor het verdere verloop van den zilverbijprijs sedert 24 November j.l. onder de rubriek „Statistieken en Overzichten." — Red.]

overtuiging heeft, dat de rentestand niet verder stijgen zal en het bekend is, dat het publiek zulks wel verwacht en daarom weinig animo betoont om zijn geld op langen termijn te beleggen tegen een rentevoet, welke aan het gemeentebestuur thans redelijk schijnt, dan is een bepaling als die van Leeuwarden verklaarbaar. In Amerika kwam voor een kwart eeuw een bepaling, dat het leenende lichaam en de individuele nemers der obligatiën beiden b.v. na 10 en na 14 jaar het recht van opzegging zouden hebben, vaak voor. De overtuiging van de vroede vaders van Leeuwarden moet echter wel zeer stevig gefundeerd zijn geweest — en van de fundamenteën voor het geloof, dat de rente over eenige jaren niet hooger zoude zijn dan thans, is voor zoover mij bekend niets in het publiek gebleken — wil de regeling niet te rekenen zijn tot de categorie van bedenkelijk kansspel op rekening van de toekomst.

Een ander middel om de onwillige beleggers, die ongetwijfeld ook afgeschrikt worden door de houding van vele gemeenteraden (houding, welke sedert de verkiezingen dezen zomer niet gunstiger geworden is voor het gemeentecrediet), tot geldschieten aan de gemeente te verlokken, wordt thans door de gemeente Amersfoort toegepast, t.w. de uitgifte van een premieleenening. Volgens het voorstel van Burgemeester en Wethouders zal deze gemeente den beleggers een 3 pCt. leening, bestaande uit 30.000 obligatiën van f 100, à pari aanbieden, welke smakelijk wordt gemaakt, doordat in de eerste 15 jaren jaarlijks 60 van de 1000 uitlotende stukken met bedragen van f 200— f 25.000 en in de laatste vijftien jaren 45 van de 1000 uitlotende stukken met premiën van f 200— f 15.000, in plaats van met f 100 zullen worden afgelost. Het is bevreemdend, dat Burgemeester en Wethouders in hunne toelichting aan den Raad niet mededeelen, op welke rente de geleende f 3 miljoen aan de gemeente feitelijk te staan komen. De Raad en later Gedeputeerde Staten zullen dat toch dienen te weten, alvorens het voorstel respectievelijk aan te nemen en goed te keuren. Misschien krijgen zij echter die getallen ondershands te hooren, omdat het tegenover het publiek minder wenschelijk wordt geacht den werkelijken rentevoet mede te deelen. Zijn de becijferingen, welke ik ter zake met behulp van een annuïteitentafel gemaakt heb juist, dan is de contante waarde van hetgeen de gemeente haren geldschietters aan rente, aflossingen en premiën toezegt, tegen 5 pCt. gerekend, f 2.997.000, waaruit volgt, dat de gemeente het geld feitelijk tegen 5 pCt. leent. Neemt men aan, dat Amersfoort bij een gewone leening 6 pCt. zoude moeten betalen, dan offert dus wie een 3 pCt. premie-obligatie neemt van f 100, jaarlijks zoolang hij niet is uitgeloot f 2 (of 2 pCt.) op voor de wiskunstige kansen om een prijs te behalen en voorts f 1 (of 1 pCt.) voor het plezier in de loterij te spelen (gelijk de speler van een geheel lot in de staatsloterij ad f 70, met inbegrip van 5 pCt. renteverlies, ongeveer f 71,50 offerende, daarvan pl.m. f 54 geeft voor de wiskunstige kansen op prijzen en f 17,50 voor het plezier van het spel.)

Premieleeningen zijn ten onzent in vergelijking b.v. met België altijd uitzonderingen geweest. De koerslijst vermeldt slechts een tweetal gemeentelijke (Rotterdam en Amsterdam), eene van de Maatschappij voor Gemeentecrediet, alsmede eenige, welke geen zuiver financieel karakter dragen, doch een gemengd financieel en philanthropisch (althans gemeinnützlich) karakter, zooals de Weerbaarheidsloten, de Witte Kruisloten en, min of meer ook, de loten Paleis voor Volksvlijt. De drie eerstgenoemde geven een matige rente, de laatstgenoemde zijn zuivere loten, met dien verstande, dat zij meestal met een minimumbedrag uitloten, dat hooger is dan de ingelegde som, zoodat elk lot een — zij het dan ook bij de nummers, welke eerst laat uitloten, uiterst geringe — interest

oplevert. Echter worden er op onze beurs verschillende buitenlandse premieloten verhandeld.

Een twintig jaar geleden was de liefhebberij voor premieloten grooter dan thans; herhaaldelijk werd toen becijferd door deskundigen, dat de meeste loterijleeningen belangrijk hooger waren genoteerd dan de winstkansen, gediscoteerd tegen den toenmaligen rentevoet van solide papieren (4 pCt.), motiveerden. De premieloten waren destijds zeer geliefd bij de spaarvereenigingen, welke in verschillende kringen, in navolging van België, werden opgericht. Deze vereenigingen, waarvan de leden eenmaal per maand of week een klein bedrag inlegden, schenen te meenen, dat zij hare leden spoediger rijk zouden maken door de gelden in premieleeningen te beleggen, dan door gewone belegging in obligatiën, welke de heerschende rente opbrachten. Wel een bewijs, hoe weinig zelfs een vrij ontwikkeld publiek de waarde van premieloten begrijpt. Het is toch duidelijk dat, zijn zulke loten voor wie er een of eenige bezit, een aardigheid, als het ware een kier van een deur, die voor het geluk wordt opgehouden, ze voor wie ze in grootere hoeveelheden bezit, niets zijn dan oorzaken van renteverlies. Hoe meer loten iemand bezit, zooveel te zekerder wordt het, dat zijn winstkansen het gemiddelde naderen en is de contante waarde van die winstkansen kleiner dan de aankoopsprijs der loten, dan wordt de zekerheid van verlies grooter met de toename van het lotenbezit. Voor spaarvereenigingen met groote bedragen aan premieloten verloren die loten door hun hoeveelheid hun aleatoir karakter en behielden slechts hun renteverliesgevend karakter.

Het geringe begrip, dat het groote publiek heeft van het wezen van premieleeningen, maakt het mogelijk, dat zij ten voordeele van den uitgever (gemeente of vereeniging) plaatsing vinden tegen een koers, welke wiskunstig beschouwd te hoog is. Hierin moet echter voor het hooger gezag naar mijne meening een reden liggen zulke leeningen aan gemeenten niet toe te staan en ook aan philanthropische vereenigingen niet dan bij groote uitzondering te veroorloven. Het is niet de groote belegger, die zijn geld voor geringere rente dan hij weet, afstaat, doch het zijn de kleine spaarders¹⁾ en het ligt zeker niet op den weg der gemeenten om, speculerende op speelzucht en onverstand van deze categorie, goedkoop aan geld te komen. Gelet op den tegenstand, dien de Staatsloterij vindt bij de Anti-revolutionnaires, mag dan ook wel worden verwacht, dat de rechtsche Gedeputeerde Staten van Utrecht den Amersfoortschen proefballon niet zullen laten opgaan.

Ongetwijfeld is het wenschelijk, dat de gemeenten voor noodzakelijke en zeer productieve uitgaven geld kunnen krijgen. Maar het is, nu de rentestand, gelijk na den oorlog wel te verwachten was, sterk begint te stijgen — duidelijk symptoom hoezeer de kapitaalrijkdom van de wereld in wanverhouding is geraakt met de ruime winstbelovende productieomwegen, welke de techniek mogelijk maakt — toch niet kwaad, dat de gemeenten door een hoogen rentevoet worden teruggehouden van werken, welke maar een matige rente (in geld of in natura) afwerpen. Het is te hopen, dat de gemeentebesturen zich hierdoor ook inderdaad zullen laten weerhouden van zulke werken en niet tengevolge van gemis aan behoorlijke berekening van wat de zaken met afschrijving, rente en onderhoud per jaar zullen kosten, het toch reeds schaarsche kapitaal in minder productieve banen zullen leiden dan mogelijk ware, (waarbij dan de belastingbetalers het verlies nog mogen opbrengen).

ANT. VAN GIJN.

¹⁾ In Engeland werd de premieleenening opzettelijk voorgesteld om de kleine spaarders hun geld aan den Staat te doen leenen, tot groot verdriet van hen, die meenen, dat deze spaarders juist begonnen te leeren hun geld solide te beleggen.

**TARIEFPOLITIEK BIJ HET STAATSBEDRIJF
VAN DE POSTERIJEN, DE TELEGRAFIE
EN DE TELEFONIE.**

Nu met ingang van 1 November j.l. voor verschillende verrichtingen van het staatsbedrijf van de posten, de telegrafie en de telefonie een hogere betaling wordt geëischt dan sinds jaar en dag het geval was geweest, rijst de vraag op welken grondslag dit een en ander is gebaseerd. Waarom b.v. moet men nu voor een interlokale brief $7\frac{1}{2}$ cent betalen en waarom werd daarvoor tot 1 November j.l. met 5 cent genoegen genomen? Maar ook de kosten van postpakketten, telegrammen, telefoonaansluitingen, enz. zijn reeds aanmerkelijk opgevoerd boven het voorheen geldende peil, terwijl verluiddat dat nog meerdere tariefsverhogingen zullen volgen. Zoo komt de algemeene vraag naar voren, op welke grondslagen bij ons belangrijkste staatsbedrijf de tarieven berusten. De vraag der tariefpolitiek dus.

Nu zal wie de zaak billijk beziet moeten erkennen, dat, de omstandigheden in aanmerking genomen, het hier bedoelde staatsbedrijf in het algemeen aan hoge eischen beantwoordt. Natuurlijk valt er ten aanzien van een zoo reusachtig bedrijf kritiek te oefenen, maar wie, die zijn zaken voor ieders oogen blootlegt, zou daar nu vrij van kunnen blijven? Is de inwendige bouw bij partikuliere bedrijven, bij het staatsbedrijf vergeleken als regel niet grooter dan dwergen, soms onberispelijk? Maar daar krijgen wij weinig of niets van te zien, doordat men er in den regel het licht der openbaarheid schuwt met een zéér hardnekkige vrees.

Behoort dus de gebruiker van den post-, telegraaf- en telefoondienst billijkheidshalve zijn oordeel te beginnen met een woord van bijzondere lof voor wat in alle geval een eerbiedwekkend stuk organisatie is, dit neemt natuurlijk niet weg, dat er aan het bedrijf minder gelukkige kanten kunnen voorkomen. En dat is nu ook het geval waar de vraag der tariefpolitiek aan de orde komt. Wanneer men deze zaak bestudeert, is men geneigd aan zijn oogen en zijn ooren te gaan twijfelen — want, wie kan nu aannemen, dat een machtig staatsbedrijf op een zoo gewichtig punt van zijn gestie vrijwel beginselloos handelt? —, maar een feit is het nochtans, dat de tarieven officieel nooit behoorlijk gerechtvaardigd zijn.

Een voorbeeld, van bijzonderheden ontdaan. Tot voor kort was het tarief voor gewone interlokale brieven 5 cent. Maar waarom juist 5 cent? Doordat in 1840 in Groot-Britannië en Ierland voor dezelfde prestatie der posten het uniforme pennypost was ingevoerd, en omdat het sedert in alle staten van Europa een soort algemeene mode was geworden om alle menschen in de zegeningen van het uniforme pennypost te doen deelen, aan welke strooming de nederlandsche wetgever in 1870 toegaf. En als gevolg waarvan werd dan in 1840 in Engeland het uniforme pennypost ingevoerd? Doordat in 1837 de heer Rowland Hill een knap geschreven boekje (*Post Office Reform: its importance and practicability.*) had gepubliceerd, waarin hij tegen de toenmaals bestaande wantoestanden op engelsch postgebied te velde trok. Als reactie op de fiskaliteit en de ingewikkeldheid, kenmerken van het toenmalige postwezen, bepleitte Rowland Hill de invoering van een uniform pennypost, en wel met zooveel talent, dat zijn gedachte in 1839 in de britsche wet werd neergelegd. En tengevolge daarvan hebben wij nu in Nederland tot 1 November 1919 voor een interlokale brief van hoogstens 20 gram altijd de somma van 5 cent betaald! De vraag schijnt gewettigd, wat van zoo'n politiek gedacht moet worden.

En zoo is het bij het staatsbedrijf altijd over de geheele linie geweest. Van een gemotiveerd tariefstelsel, gebaseerd op beginselen, is nooit iets gebleken. Op de pakketpost wordt en werd steeds verlies geleden, maar op grond waarvan dit verlies aanneemelijk is te achten, dat is nog door niemand verklaard. Ook de telegrafie kost meer dan zij opbrengt,

maar waarom dit geduld wordt, ook dat is niet duidelijk, terwijl men zelfs aangaande den omvang van het verlies vrijwel in het duister rondtast. Men schijnt hoogstens te kunnen zeggen, dat het nu eenmaal zoo geloopt is. De telefoon, in tegenstelling tot de telegraaf, wordt geacht winst op te leveren. Maar waarom wordt hier nu weer winst gemaakt? Op grond waarvan is dit verschil met de telegraaf te rechtvaardigen? Altemaal vragen, nog met vele soortgelijke te vermeerderen, waarop moeilijk een bevredigend antwoord kan worden gegeven.

Maar dat alles loopt toch de spuigaten uit. Dat de staat voor zekere doeleinden geld beschikbaar stelt, wie zal dit verschijnsel in zijn algemeenheid afkeuren? Maar dat men niet weet of men voor een bepaald doel geeft, en zoo ja, hoeveel en waarom men geeft, dat is toch geen verdedigbare toestand. En zoo gaat het maar steeds door, jaar in, jaar uit; de staatskas is er goed voor. Dat ook in partikuliere bedrijven de prijspolitiek niet zelden verre van rationeel is, kan dezen toestand natuurlijk niet rechtvaardigen. Het eigenbelang brengt daar trouwens makkelijker de vereischte correctie aan. Waar bij een staatsbedrijf deze heilzame prikkel ontbreekt, moet men echter door het voeren eener bewuste tariefpolitiek dubbel op zijn hoede zijn. Maar desniettegenstaande is bij het hier aan de orde zijnde staatsbedrijf van een vaste tariefpolitiek feitelijk nooit sprake geweest. Er is althans nimmer iets van gebleken.

Of zou het een tariefpolitiek kunnen genoemd worden, dat wanneer op het staatsbedrijf als geheel in één jaar millioenen worden verloren, enkele daartoe luk-raak uitgekozen tarieven met een even luk-raak vastgesteld bedrag worden verhoogd? Dat dus, wanneer b.v. de telegraaf met verlies werkt, de telefoon-tarieven worden verhoogd, teneinde zoo het evenwicht tusschen inkomsten en uitgaven van het bedrijf als geheel te herstellen? Dat wanneer op de pakketpost in één jaar $4\frac{1}{2}$ millioen gulden wordt verloren, eerst dan tot verhooging van de pakket-tarieven wordt overgegaan, wanneer er geen mogelijkheid bestaat om dit tekort „uit andere baten van den post-, telegraaf- en telefoondienst te bestrijden.”¹⁾ Neen, wat men noodig heeft, dat is een tariefpolitiek waar stijl in zit, die weet van hoe en van waarom, die de in aanmerking komende factoren weegt en met bewustheid haar gemotiveerde keuze doet. Zoo worde hier dus nagegaan op welke beginselen een tariefpolitiek voor het staatsbedrijf van de posten, de telegrafie en de telefonie kan berusten. Op deze plaats dienen wij ons daarbij natuurlijk tot eenige hoofdzaken te bepalen. Voor het overige kunnen wij slechts de hoop uitspreken, dat de bevoegde autoriteit de heele kwestie eens onder de oogen zal doen zien. Waar het belang der zaak ieder jaar in de tientallen millioenen loopt, ware dat zeker ruimschoots de moeite waard.

Over de vraag op welke hoogte retributies dienen te worden vastgesteld, is al heel wat geschreven, te veel om daarvan in een beknopt artikel verslag te kunnen doen. Er worde hier dus volstaan met het schetsen van een schema, dat naar de meening van den ondergeteekende de kern van de zaak behoort uit te maken.

Vooropgesteld dan zij, dat wanneer het staatsbedrijf ten behoeve van het publiek tegen een zekere vergoeding brieven, geldsommen, pakketten, draadberichten enz. overbrengt, er een ruiling plaats vindt. Wellicht niet in juridischen zin, naar de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, maar dan toch in de economische beteekenis des woords. Het bedrijf presteert een dienst, en daarvoor betaalt het publiek een recht volgens het tarief. Dus een ruiling van geld tegen diensten. Uit het feit, dat de diensten niet kosteloos worden bewezen, blijkt dat deze ruil-opvatting in beginsel is aanvaard, hetgeen overigens overeenstemt met wat

¹⁾ Zie de Mem. v. Toel. op het begin November ingediende wetsontwerp tot wijziging van o. a. art. 2 der Pakketpostwet.

algemeen als redelijk wordt erkend. Er is toch in het algemeen geen aanleiding om aan privaatspersonen op kosten van de gemeenschap, dat is van de portemonnaie der belastingbetalers, vervoerdiensten te bewijzen.

Constateeren nu, dat bij de postprestaties een ruiling van geld tegen diensten plaats vindt, is hetzelfde als erkennen, dat bij de vaststelling der tarieven in beginsel van den eisch der gelijkwaardigheid van de wederzijdsche prestaties moet worden uitgegaan. Het bedrijf moet zichzelf bedruipen, zoo luidt veelal de leuze, maar voortkonkludeerend uit hetzelfde beginsel, komt men dan toch ook tot de opvatting, dat principiëel iedere afzonderlijke prestatie door haar eigen opbrengst moet worden gedekt. Ruilen in den hiérvóór bedoelden zin is een wederkeerig overdragen van waardehoeveelheden, en slechts dan is een wezenlijke ruiling aanwezig, als de wederzijds overgedragen waardehoeveelheden aan elkander gelijk zijn. Wordt een dienst gepresteerd tegen lageren prijs dan hij aan het bedrijf kost, dan heeft geen volledige ruiling plaats gevonden, maar is het voorgevallene ten deele als schenking te kwalificeeren. En dit laatste element is, gelijk wij zagen, met het aanvaarde beginsel in strijd.

Wij mogen dus beginnen met vast te stellen, dat een tariefpolitiek bij het staatsbedrijf er principiëel van heeft uit te gaan, dat de tarieven de kostprijzen der betreffende prestaties volledig moeten vergoeden. Men moet dus beginnen met zoo volledig en zoo juist mogelijk te weten hoeveel de kostprijzen bedragen. Daarmede is de zaak echter nog niet afgelopen. Meer dan een punt van uitgang is daarmee niet gevonden. De tariefpolitiek mag bij de ruil-opvatting niet blijven staan. Zij heeft van die opvatting haar evenwichtspunt ontvangen, maar ten aanzien van elk speciaal tarief moet zij ook nog overwegen, of er soms aanleiding bestaat om de balans naar de eene of de andere zijde te doen overslaan. Dus of een goede politiek meebrengt om het tarief boven den kostprijs der prestatie op te voeren, dan wel om met niet meer dan een gedeelte van den kostprijs genoegen te nemen.

Eerst dus de vraag of er aanleiding bestaat om winst te maken. Nu komen wij hiermee op een veelomstreden terrein, dat van de hoogte der retributies. Er is beweerd, dat een retributie nooit den kostprijs overtreffen mag, omdat anders een soort afpersing zou plaats vinden tegen hen, die van de overheidsdiensten gebruik maken. Anderzijds, vooral met betrekking tot de gemeentebedrijven, bestaat echter de opvatting, dat de bedrijven de kurk mogen vormen, waarop geheel de financiën boven water worden gehouden. Het komt ons echter overbodig voor om hier aan dien strijd veel woorden te wijden. Wij constateeren slechts het feit, dat het staatsbedrijf ten nauwste verbonden is met den staat, die geld nodig heeft, veel geld, zeer veel geld. Om zijn inkomsten op peil te houden heft die staat belastingen, waarbij hij liefst hen treft, die de grootste draagkracht bezitten, en er is geen enkel bezwaar tegen om de draagkracht af te meten aan het doen van zekere uitgaven, het ook in ons belastingstelsel aanvaarde beginsel der verteringsbelasting dus. Indien nu de staat, door middel van één zijner bedrijven, aan zekere personen een bepaalde dienst bewijst, en wel een dienst, waarbij die personen een zeer groot belang hebben, terwijl de dienst van dien aard is, dat slechts draagkrachtigen er aan kunnen denken hem voor zich te laten verrichten, dan schijnt een ideaal objekt van belasting te zijn gevonden.

Ten aanzien van verschillende prestaties van het staatsbedrijf van de postdiensten, de telegrafie en de telefonie nu zijn de vermelde elementen in sprekende mate aanwezig. Daar is b.v. de beschikbaarstelling van een interlokale telefoongeleiding voor voortdurend vrij gebruik. Over een bepaald traject kan de houder van zoo'n aansluiting doorlopend telefoneeren. Na-

tuurlijk zullen slechts groote lichamen over zoo iets denken, maar voor die upper ten heeft de aansluiting dan ook een buitengewoon belang. En welk recht wordt daarvoor nu geheven? Afgezien van een laag kilometergeld, tot voor zeer kort in het algemeen niet meer dan f 7000,— per jaar, welk bedrag bij minder lange afstanden nog op f 4500,— kon worden teruggebracht. En tegen betaling van dit luttele bedrag werd men nu een jaar lang in de gelegenheid gesteld om in enkele oogenblikken de prachtigste zaken te doen! Is er hier nu niet alle aanleiding om naast de vergoeding van den kostprijs nog een zeker bedrag te heffen? En zoo zijn er meer prestaties van het staatsbedrijf, waaruit winst te maken ware.

Maar de zaak kan ook anders zijn gelegen. Wij hebben hier toch te maken met een staatsbedrijf, dat zich niet dient te bepalen tot het nastreven van goedmaking zijner kosten en het zoo mogelijk behalen van winst ten bate van de ontredderde schatkist, maar dat, krachtens zijn zeer nauwe verbinding met den modernen kultuurstaat, ook heeft te overwegen of er termen zijn om bepaalde prestaties beneden den kostprijs te tarifeeren. De staat subsidiëert de organen van talrijke belangen, en als nu ten aanzien van een bepaald belang de vereischte subsidiëering het best in dezen vorm kan geschieden, dat postprestaties beneden den kostprijs worden geleverd, dan verdient het in geen enkel opzicht afkeuring om daarnaar te handelen.

Ook hier een voorbeeld. Men kan in waardeering van het nut der pers verschillen, maar vast staat toch wel, dat dagbladen, tijdschriften enz. in het algemeen een groot belang dienen. De moderne staat althans schat dat belang hoog. Door nu dagbladen, tijdschriften enz. ver beneden den kostprijs te vervoeren — hetgeen ook thans nog geschiedt — subsidiëert de staat het daarbij betrokken belang, en moeilijk valt in te zien, waarom de staat zijn subsidies niet in dien vorm zou mogen verleen.

Het voorgaande vormt naar de meening van den ondergeteekende de kern van de zaak.

Voor iedere prestatie moet dus eerst de kostprijs zooveel mogelijk vaststaan. Dat is een kwestie van accountancy, en in dit verband wordt dan ook de vraag gesteld, of niet in het staatsbedrijf aan den accountant een belangrijker rol moet worden toegekend dan thans zijn deel is. Gegeven de bijzondere ingewikkeldheid van het bedrijf, zal de accountant zich hier nog meer dan elders tot benaderen moeten bepalen. Maar benaderen is in alle geval beter dan negeren, en men behoeft het onvolkomene niet weg te werpen omdat het volmaakte onbereikbaar is.

Staat de kostprijs eenmaal vast, dan valt nog voor elk afzonderlijk geval te overwegen, of er soms aanleiding bestaat om het tarief daarboven dan wel daaronder te fixeeren. De meest uiteenlopende consideratiën komen daarbij in aanmerking, te veel om hier op te noemen, verschillend van geval tot geval. De overwegingen zijn hierbij ook van zoodanigen aard, dat eenig contact met een orgaan der volksvertegenwoordiging wel op zijn plaats ware, opdat de rechts-overtuiging des volks zich bij de vaststelling van elk bepaald tarief kunne doen gelden. Steeds echter zal van den kostprijs dienen te worden uitgegaan, waarna men er zoo nodig iets bijvoegen of iets afnemen kan.

Het schijnt wel gewenscht, dat ter bevoegder plaatse overwogen wordt om de zaak in den hier aangegeven zin onder de oogen te doen zien. Een kleine commissie van deskundigen zou ongetwijfeld spijkers met koppen kunnen slaan. Voor het voeren eener tariefpolitiek ware dan een richtsnoer te vinden, en Nederland's grootste en belangrijkste staatsbedrijf zou wat dit onderwerp betreft niet meer rondzwerven als een schip zonder roer, waarmee zelfs de bekwaamste stuurlieden moeilijk kunnen navigeer.

Mr. Dr. J. G. BLINK.

INTERNATIONALE VALUTA-CONFERENCE.

In No. 190 van dit Tijdschrift is gewag gemaakt van plannen, geopperd om een internationale conferentie te Parijs bijeen te roepen om het vraagstuk van de regeling van de internationale wisselkoersen, aldus heette 't, op te lossen; die conferentie zoude onder de oogen hebben te zien verhoudingen van de valuta van de verschillende landen, zoozeer afwijkende van de verhoudingen van de standaardmunten dier landen.

De zeer karige mededeelingen betreffende de bedoelde plannen, gaven den indruk, dat de daling en de onstandvastigheid van het £ en den Franschen franc meer in het bijzonder de aanleiding er toe waren en dat aan het verstrekken van credieten als middel tot stabiliseering en verheffing dier valuta was gedacht.

Het zoude niet zijn een conferentie, waaraan deelnemen zouden afgevaardigden van alle landen met gedaalde valuta, tezamen met afgevaardigden van de landen, in nauwe handelsbetrekking staande met de landen met gedeprimeerde valuta.

Sedert die berichten is niets meer van die conferentie vernomen. Thans echter zijn uit Amerika berichten ontvangen, welke van pogingen van president Wilson spreken om een internationale valuta-conferentie bijeen te roepen.

Die pogingen gaan, zijn we goed ingelicht, van een andere gedachte uit dan de bovengenoemde plannen: niet toch zoude de bedoeling voorzitten maatregelen te beramen om het £ en den franc te verheffen en weder op goudpariteit te brengen, doch de bedoeling zoude meer zijn om den financieelen en economischen toestand van de Centrale rijken en in het bijzonder van Duitschland te bespreken en te overleggen hoe dien te verbeteren. Trouwens de ontwikkeling der gebeurtenissen, de sterk te voorschijn getreden en tredende verschijnselen van financieele en economische uitputting der Centrale rijken, brengen vanzelf een ander standpunt dan vroeger naar voren.

Welke bedoeling hebben de plannen van president Wilson? Is het alleen te trachten de Centrale rijken uitsluitend te voorzien van de hoogst noodige levensmiddelen, grondstoffen en werktuigen om ze in het leven te houden en aan den gang te brengen — en dit zoude van president Wilson wel te verwachten zijn — en dan voor een meer geregeld handelsverkeer den grondslag te leggen, zonder te trachten o.a. de Deutsche valuta te verbeteren ten einde de Duitschers in staat te stellen goederen van Amerika te betrekken en alzoo den Amerikaanschen uitvoer en de nijverheid in Amerika te begunstigen en te bevoordeelen?

Door de groote daling van hun valuta worden de tot nog toe zoo groote afnemers van Amerikaansche artikelen — niet alleen de centrale rijken, doch ook andere — gedwongen hun afnemingen van die artikelen tot het uiterste te beperken; dat zal vermindering van den uitvoer, mindere bedrijvigheid in den handel, minder goede tijden voor de nijverheid van Amerika tengevolge hebben. Verbetering van de valuta dier landen is derhalve in het belang van Amerika.

Mochten de plannen van Wilson echter wel dien achtergrond, verbetering van de valuta's, hebben, dan zouden ze op invloedrijken tegenstand stuiten. Van dien tegenstand geeft de Federal Reserve Board in zijn September-bulletin (zie de „Fin. en Comm. Chronicle” van 4 Oct. j.l.) blijk.

De Federal Reserve Board, de bewering verwerpende, dat de hooge prijzen en de verhoogde kosten voor levensonderhoud het gevolg zijn van een buitensporig grooten omloop van betaalmiddelen, verdedigt het standpunt, dat het beter is geen middelen te beramen en aan te wenden om de buitenlandsche valuta te verbeteren, doch de zaken haar natuurlijken loop te laten gaan. Wel is het bedrag aan biljetten in

omloop vergroot, doch die vermeerdering is te wijten aan de werkelijke behoeften; zouden er biljetten te veel in omloop zijn, dan zouden deze bij de banken terugkomen. De stijging van de prijzen is niet te wijten aan inflatie, doch aan grootere vraag naar goederen. En die vraag naar goederen is zoo groot tengevolge van de vraag voor buitenlandsche rekening. De stand van de buitenlandsche wisselkoersen weerspiegelt den stand van den internationalen handel: abnormaal lage wisselkoersen duiden aan abnormaal groote invoeren, kleine uitvoeren. De internationale handel is geheel uit zijn voegen gerukt en de wisselkoersen oefenen een normalen en gezonden invloed uit om den gang van zaken weder in orde te brengen. De hooge wisselkoersen moeten de buitenlanders weerhouden goederen in te voeren, hun invoeren zoo veel mogelijk te beperken en omgekeerd moeten lage buitenlandsche wisselkoersen weerhouden om uit te voeren en tot invoer uitlokken: aldus zullen de wisselkoersen vanzelf gereguleerd worden.

Credieten om buitenlandsche wisselkoersen op te houden of te verbeteren, zijn daarom af te raden, omdat zij tot gevolg hebben, dat de buitenlandsche mededinging naar goederen in Amerika groot blijft of grooter wordt, hetgeen medebrengt bestendiging van de hooge of doet ontstaan nog hoogere prijzen en wel voor de Amerikaansche verbruikers, dus ten nadeele van de Amerikaansche burgers. De binnen- en buitenlandsche handel toch hangen nauw samen en oefenen op elkaar invloed uit. Verleent de Amerikaansche regeering ongelimiteerde credieten — en dat zal noodig zijn om de valuta te verbeteren — aan Europeesche staten, dan zal het gevolg zijn, dat zij een beroep moet doen op hare burgers om de middelen voor die credieten te vinden; de last van die credieten, de nadeelige uitwerking, zal gaan rusten op de Amerikaansche burgers.

En bovendien dusdanige credieten, aan het buitenland verleend, zullen voor een langen termijn gegeven moeten worden, zij zullen een langeren tijd moeten blijven loopen dan voor bankcredieten wenschelijk is.

Het door den Federal Reserve Board ingenomen standpunt vindt in Amerika geen algemeene instemming; integendeel, uit handels- en financieele kringen hebben zich stemmen er tegen doen hooren (zie de „Fin. en Comm. Chronicle” van 4 en 25 Oct. j.l.). Het belang van den Amerikaanschen export en van de Amerikaansche nijverheid brengt mede, wordt gezegd, dat de vraag naar Amerikaansche goederen blijft; dat de uitvoeren uit Amerika de uitvoeren uit Europa overtreffen is een feit en dat dit feit nog eenige jaren zal blijven bestaan, is te verwachten; dat brengen de omstandigheden mede en daaraan is weinig te veranderen. Doch door het verleenen van credieten kunnen Europeesche staten in de gelegenheid gesteld worden om grondstoffen, werktuigen te koopen; daarmede moeten zij gaan produceeren, door hunne productie neemt de vraag naar Amerikaansche producten af, daardoor vermindert de buitenlandsche vraag naar goederen op de Amerikaansche markt; dan zullen de prijzen van de goederen in Amerika niet meer stijgen, doch gaan dalen, wat in het belang is van de verbruikers. Daarbij wordt er op gewezen, dat Engeland niet zoozeer hulp behoeft, doch wel staten op het Europeesche vasteland met verwoeste, ledige fabrieken, vernielde spoorwegen.

Produceeren is hetgeen de Europeesche staten moeten doen; hun productie zal de toestand wijzigen. Wenschelijk is het natuurlijk, dat normale toestanden terugkeeren, zoowel in Amerika als daarbuiten, dat de hooge prijzen in Amerika verdwijnen eveneens, doch de normale en wenschelijke weg is, dat 't geschiedt door vermeerderde productie over de geheele wereld en het belang en de plicht van Amerika brengen mede daarbij te helpen en samen te werken.

Of de pogingen van president Wilson het verlangde gevolg — een internationale conferentie (met of zon-

der afgevaardigden van Engeland en Frankrijk?) — zullen hebben? Pogingen om te komen tot verstrekking aan de Centrale rijken van de noodige levensmiddelen, werktuigen en grondstoffen, niet om den Amerikaanschen export vooreerst een afzetgebied te scheppen en wel door het verleenen van credieten, noch om de Deutsche valuta naar boven te brengen, doch pogingen om de Deutsche nijverheid weer op gang te brengen, om tot een meer geregeld handelsverkeer te komen.

Mochten die pogingen geen gevolg hebben, dan zouden de Centrale rijken er op aangewezen zijn om uit zichzelf te trachten tot een meer geregeld handelsverkeer met 't buitenland te komen.

Zal bij dat handelsverkeer de mark — om bij Duitschland te blijven — als verrekeningseenheid niet uitgeschakeld moeten worden? De mark is thans, nu de waarde niet meer verband houdt met goud, dat de grondslag is voor de buitenlandsche verrekeningseenheden, als het ware een vaag begrip geworden; en in het internationale handelsverkeer is een eerste vereischte een vaste verrekeningseenheid te hebben of verrekeningseenheden, welke tot elkaar in een vaste verhouding staan en als het ware automatisch blijven staan. Wordt de mark als verrekeningseenheid behouden, dan zouden de moeilijkheden om aan de mark een vaste waarde, uitgedrukt in de buitenlandsche verrekeningseenheden te geven en te doen behouden, niet ontweken kunnen worden. Trouwens de handel zelf heeft al de mark eenigermate uitgeschakeld, wat Duitschland in den laatsten tijd in het buitenland koopt, heeft het moeten koopen in buitenlandsche munt en wat Duitschland naar het buitenland verkocht, wilde het, als het kon, in buitenlandsche munt verkoopen.

De nominalistische theorie ten spijt, heeft de mark geen vaste waarde meer; de vaste waarde, de vaste verhouding tot de munten van de andere landen is vervallen, nu voor Deutsche bankbiljetten geen gouden munten — 10- of 20-markstukken — of ongemunt goud meer is te bekomen, geen goud of gouden munt-uitgevoerd kunnen worden om gemunt of omgemunt te worden in de buitenlandsche munt; de gebruikswaarde van de mark in het Rijk zelf is aan heftige schommelingen onderhevig, geeft abnormale verschillen te zien.

Duitschland zal zich in den buitenlandschen handel bij uitschakeling van de mark moeten bedienen van buitenlandsche verrekeningseenheden. Mochten die niet te zijner beschikking worden gesteld, zelfs niet uitsluitend tot verkrijging van de hoogst noodige werktuigen en grondstoffen om weer op gang te komen, dan zal het moeten trachten zich die te verschaffen en wel door verkoop van goederen aan het buitenland. Zal het over een groote hoeveelheid goederen kunnen beschikken? Zullen die goederen gemakkelijk te realiseren zijn in het buitenland tegen goede prijzen en binnen een kort tijdsverloop?

De moeilijkheden om een groote hoeveelheid goederen ter beschikking te krijgen, zullen niet gering zijn; de geringe voorraden, de verwarde toestanden, de gezonken moraliteit, het gebrek aan vervoermiddelen, zullen het bijeenbrengen en verkoopen in het buitenland van groote hoeveelheden goederen niet gemakkelijk maken.

Een internationale valuta-conferentie, in het bijzonder wanneer ze uitgaat van president Wilson, zoude den moeilyken weg voor Duitschland gemakkelijker kunnen maken. *)

28 Nov. '19

v. L.—d.

*) Na het schrijven van het bovenstaande zijn in de dagbladen twee belangwekkende artikelen verschenen, waarop wij in dit verband nog de aandacht willen vestigen.

Het eene bevat een interview, dat de correspondent van de „Neue Freie Presse" heeft gehad o.a. met den heer Mr. G. Vissering (zie „N. R. Crt." van 25 Nov.). Mr. Vissering bespreekt daarin de zoo geringe waarde van de Oostenrijksche Kroon en geeft zijn denkbeelden weer omtrent de

TSJECHO-SLOWAKIJE II.

(Vervolg van pag. 1080.)

Thans zullen wij de tegenwoordige industrie in Bohemen behandelen. In de eerste plaats noemen wij de kolen. Bohemen heeft aanzienlijke bruinkoollagen, die gevonden worden tusschen het Ertzgebirge en het Boheemsche Middelgebirge, hoofdzakelijk in door Duitschers bewoonde gewesten. Men vindt hier koollagen ter dikte van 8 tot 18 meter, bij Brüx 24 meter, welke voortreffelijke brandstof leveren. De productie van bruinkolen, die in 1880 bedroeg 5 mill. tonnen, beliep in 1913 227 mill. tonnen, ter waarde van 110 mill. kronen. De bruinkolenproductie van Bohemen maakte ongeveer $\frac{5}{6}$ van die van geheel Oostenrijk-Hongarije uit, en hiervan werd 40 pCt. uitgevoerd. De exploitatie werd gedreven door 114 ondernemingen met 34.427 arbeiders. Een klein gedeelte dezer bruinkolen werd tot briquetten verwerkt, doch in den laatsten tijd wordt de bruinkool als grondstof voor het winnen van teer en teerproducten gebruikt. Ook in het oostelijk deel van Bohemen worden bruinkolen gewonnen.

De steenkolenlagen liggen meer naar het binnenland, ten N.W. van Praag. De steenkolenproductie van Bohemen bedraagt ongeveer 44 mill. tonnen. Ten zuiden hiervan, in Midden-Bohemen, in het Tsjechisch gebied, wint men 8,9 mill. ton ijzererts. In verband met de ijzerindustrie, die hieruit is voortgekomen, heeft Praag een belangrijke machine-industrie verkregen. Ook in Duitsch-Bohemen heeft men groote ondernemingen der ijzerindustrie, vooral machine-nijverheid. In de ijzernijverheid van het Deutsche gebied zijn 17.000, in die van het Tsjechische 47.600 arbeiders werkzaam.

Hoofdbedrijf vormt de textielindustrie in dit land; Bohemen bezat meer dan $\frac{1}{2}$ der industriebedrijven op textielgebied van Oostenrijk. De moderne textielgrootindustrie heeft voor alle hoofdtakken haar zetel in de Deutsche randgebieden en de groothandel heeft hier zijn hoofdvertegenwoordigers. De katoenindustrie neemt hier een eerste plaats bij in; zij heeft er spinnerijen en weverijen. De laken- en wolindustrie heeft hier haar voornaamsten zetel in Reichenberg. Een speciale tak hiervan is de fabricage van tapijten, meubelstof en dekens. De brei- en tricotage-nijverheid, kantfabricage en de linnenindustrie zijn er hoogst aanzienlijk. De glasindustrie heeft haar voornaamste gebieden in Gablonz en Tannwald, in Haida en Steinschönau; de Gablonzer glas- en bijouteriewaren worden in geheel Europa gekocht en vinden afzet in Centraal Azië en Afrika. Belangrijke centra voor de glasindustrie zijn verder Aussig, Teplitz, Bilin, het gebied der Eger (Neusattl en Bleistadt), en in de streek van Karlsbad. De groote fabrieken van Aussig en Teplitz fabriceren flesschen, tafelglas, gietglas, spiegelglas en kristalglas.

In den loop der 19e eeuw heeft zich in Bohemen (de porseleinindustrie sterk ontwikkeld, waartoe de groote voorraad kaolin, de gemakkelijke aanschaffing van veldspaat en kwarts, en de kolenrijkdom hebben medegewerkt. Men telt er thans 43 groote fabrieken met 9000 arbeiders.

De chemische industrie, tot productie van soda, zuren, superphosphaat, chloorproducten, zeep, kaarsen, enz., vindt men meest nabij Aussig.

Verder noemen we de suikerraffinaderijen, de 108 suikerfabrieken, de 551 bierbrouwerijen, de maal-

te volgen gedragslijn in de naaste toekomst: de buitenlandsche handel van Oostenrijk bediene zich van buitenlandsche munt, in den binnenlandschen geldomloop worde gebruik gemaakt van nieuwe biljetten — goudbiljetten, uitgegeven door een daartoe opgerichte circulatiebank.

In de „N. R. Crt." van 3 December is verschenen een correspondentie uit New York, waarin vermeld worden de pogingen, welke de heer Westerman, de president-directeur der Rotterdamsche Bankvereniging, te New York aanwendt om den moeilyken weg der valuta-omstandigheden gemakkelijker te maken.

industrie, de chocolade-industrie, de fabrieken van suikerwerken en andere voedingsmiddelen, welke alle meest in het Deutsche gebied worden gevonden. De papierindustrie, de machine-industrie, de lederindustrie, de industrie van hout-, hoorn- en vlechtwaren worden meest in het Deutsche Bohemen gevonden. Alleen in Praag, een Tsjechische stad, vindt men veel ijzernijverheid.

Hetgeen wij hier opsomden geeft geenszins volledig de economische bedrijvigheid van het Deutsche element in Bohemen aan, dat dit land met een breeden kring van nijverheidsplaatsen omringt. En al is de landbouw in die randgewesten door de mindere vruchtbaarheid van den bodem niet zoo productief als die van het terrein der Tsjechen, toch hebben vlijt en kennis ook hier veel op dit gebied verbeterd, zoodat men er uitstekende graangebieden vindt.

Het binnenland van Bohemen is door de natuurlijke gesteldheid het meest voor den landbouw aangevozen. Men vindt hier aangeslibde bodemsorten van jongere en oudere formatie, welke tot de vruchtbaarste akkerlanden behooren. Zij zijn niet overal van dezelfde afkomst en uit verschillende gesteenten ontstaan, meestal vormen zij een mengingsbodem. De z.g. „Goldenen Ruthen” in het Boheemsche laagland langs de Elbe kan als een voorbeeld van den besten bodem genoemd worden. Het Boheemsche laagland bezit ook verscheiden lagen der krijtformatie, die voortreffelijk bouwland opleveren. Hetzelfde geldt van de lage en middelste gedeelten der zuidelijke Sudeten, die ook goede oogsten opleveren. De krijtformatie heeft tamelijk veel neerslag noodig, en daaraan ontbreekt het hier niet. In het land van de Beneden-Eger vindt men kleihoudenden bodem van de bruinkolen-formatie, overdekt door meer of minder zware lagen van diluvialen of alluvialen ouderdom. Dat zijn echte terreinen voor den verbouw van suikerbieten, en hier wordt ook de beste brouwergerst voortgebracht. Het Pilsenerbekken aan de Baraun behoort tot de beste bodems van Bohemen. Het bekken van Budweis met de merenvlakte lijden niet zelden door overstrooming van de Moldau, maar hebben overigens uitstekenden bodem.

De landbouw is het hoofdbedrijf der Tsjechen, zeiden wij, en komt ook het meest voor in het gebied, dat zij bewonen. De volgende cijfers wijzen de oppervlakten lands aan in het gebied door Duitschers en door Tsjechen bewoond, welke aan verscheidene der belangrijkste cultures gewijd zijn.

De akkerbouw in Bohemen, onderscheiden naar het gebied door Duitschers en door Tsjechen bewoond.

	Tarwe		Rogge		Gerst		Haver		Aardappelen	
	H.A.	%	H.A.	%	H.A.	%	H.A.	%	H.A.	%
Duitsch-Bohemen	46.327	19	166.628	30	61.668	25	145.707	32	78.920	28
Tsjechisch-Bohemen	201.010	81	387.460	70	18.476	75	315.148	68	207.380	72
Tot. Bohem.	247.337	100	554.088	100	248.144	100	460.855	100	286.300	100

In Duitsch-Bohemen komen op 1000 bewoners 19 H.A. tarwe, 67 H.A. rogge, 25 H.A. gerst en 58 H.A. haver; in Tsjechisch Bohemen 47 H.A. tarwe, 91 H.A. rogge, 44 H.A. gerst en 74 H.A. haver. Die gegevens toonen aan, dat vooral in Tsjechisch Bohemen de landbouw domineert.

Een belangrijk landbouwproduct vormen de suikerbieten. In 1915 werden hiermede in Duitsch-Bohemen 13.208 H.A. beteeld, d.i. 12 pCt. van het geheel, in Tsjechisch-Bohemen 95.328 H.A., d.i. 88 pCt. Vlas wordt in Bohemen op 8.320 H.A. geteeld, in Duitsch-Bohemen 3.641 H.A. en in Tsjechisch 4.679 H.A., resp. 44 en 66 pCt. Alleen de hopteelt heeft in Duitsch-Bohemen de overhand, totaal werd die geteeld op 15.378 H.A., waarvan in de Deutsche gedeelten 65 pCt., in de Tsjechische 35 pCt. Deze heeft medegewerkt tot de opkomst der bierbrouwerij.

Wat de veeteelt betreft, staat Duitsch-Bohemen niet zoo ver achter bij het Tsjechische als in den akkerbouw, al blijft dit laatste deel er nog aanzienlijk in voor.

Moravië (Tsjechisch: *Morava*). Ten Z.O. van Bohemen ligt tusschen de Boheemsch-Moravische hoogten in het N.W. en de Karpaten in het Z.O. een komvormig land, dat hoofdzakelijk naar het zuiden afhelt en naar die zijde geopend is. De hoofdriever des lands is de March, die het water uit dat gebied afvoert in zuidelijke richting naar den Donau. Moravië is daardoor meer een doorgangsland naar den Donau dan Bohemen.

Het heuvelland en de vlakte in de noordelijke deelen van Moravië met het breede Marchdal, de z.g. „Hanna”, heeft een bijzonder zacht klimaat, dat, in verband met den zwaren leem- en lössbodem, een bijzondere vruchtbaarheid geeft aan het landschap. Buitengewoon goeden cultuurbodem vindt men in het heuvelland en in de vlakte van zuidelijk Moravië, vooral in de Zuid-Moravische vlakte, die zich van Brünn tot de Oostenrijksche grens uitstrekt.

Moravië is daardoor een vruchtbaar land, zelfs in de Karpaten. Dientengevolge is dit gebied hoofdzakelijk een akkerbouwland, met belangrijken uitvoer van granen. Ook is dit gewest rijk aan vlas, groenten en ooft. De teelt van suikerbieten neemt hier steeds grooter oppervlakte in. Ook vindt men er uitstekende weiden, die een belangrijke veehouderij tengevolge hebben. Bekend is de hier veredelde schapenteelt. Het gebruik van den bodem is zoo verdeeld, dat ongeveer 54 pCt. bouwland is, 14 pCt. grasland en tuingrond, terwijl 27 pCt. uit bosch bestaat.

De nijverheid in Moravië bestaat voornamelijk uit weverij van wollen, katoenen en linnen stoffen; belangrijk is ook de bierbrouwerij en de productie van ijzerwaren, de laatste voornamelijk in Adamsthal en Blansko ten N. van Brünn. Moravië heeft 9 hoogovens, die hoofdzakelijk berusten op de aanwezigheid van de steenkolen, daar de ertsen veel uit Slowakije worden aangevoerd.

Moravië vormt een gebied van 22.222 K.M². oppervlakte (d.i. 5 maal Noord-Brabant) met 2,6 miljoen bewoners. De bevolking bestaat voor 71,7 pCt. uit Slaven en wel meest Tsjechen, verder Hanaken en Slowaken. De Slaven bewonen ook hier meest het midden des lands en houden zich voornamelijk met den landbouw bezig. Langs de Oostenrijksche en Silezische grens wonen meest Duitschers, die tezamen 27,6 pCt. der bevolking uitmaken en in op zichzelf staande taaleilandjes, langs de Boheemsche grens, een soort van brug vormen tusschen de Duitschers in het Oder- en het Donau-gebied. De tegenstelling tusschen Duitschers en Slaven was hier niet zoo sterk als in Bohemen. Evenals in laatstgenoemd gewest hebben de Duitschers de industrie hoofdzakelijk in handen.

(Slot volgt.)

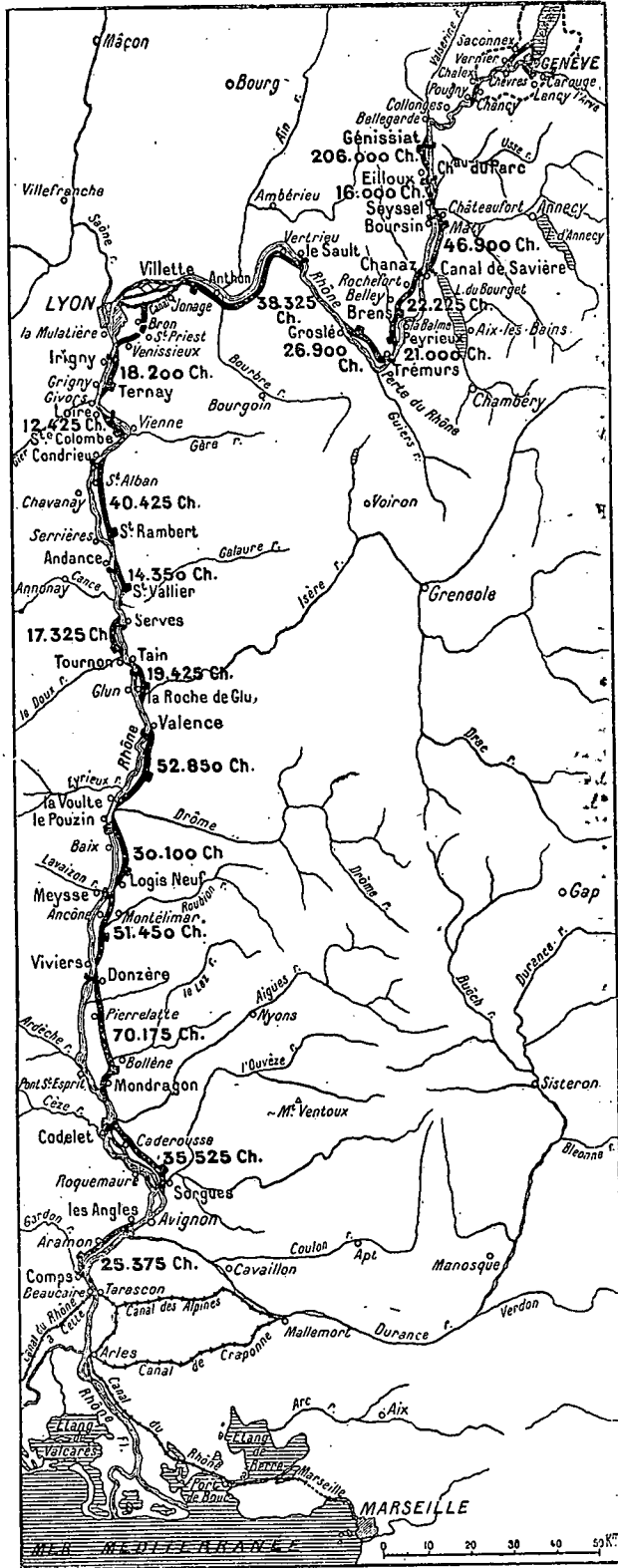
H. BLINK.

AANTEKENING.

De Rhône als scheepvaartweg. — In de artikelen „De Rhône als Zwitsersche Scheepvaartweg” en „De Strijd om het Zwitsersche Achterland” (E.S.B. 1918, blz. 653 en 675) besprak ik de Fransche plannen tot bevaarbaarmaking van de Rhône. Het was toenmaals nog niet te voorzien, hoe spoedig zij reeds door het veel grootscher project zouden worden verdrongen, dat eenige maanden geleden in een wet is vastgelegd. Een interessant artikel hierover vindt men in „Illustration” van 25 October, door F. Honoré. Ik geef hier de hoofdtrekken er van weer ter begeleiding van een reproductie der door hem gepubliceerde kaart.

Men zal zich herinneren, dat aanvankelijk slechts sprake was van het afdammen der kloof van Bellegarde, vlak aan de Zwitsersche grens (zie het kaartje), waarbij verschillende systemen verdedigd werden,

naar gelang men alleen op electriciteitslevering of tevens ook op de scheepvaartbelangen het oog had. Honoré behoort tot hen, die voor de Rhône als scheepvaartweg geen toekomst verwachten, welke de ontzaglijke uitgaven rechtvaardigt, die men thans van plan is zich te getroosten. Hij polemiseert daarom tegen het vastgesteld project, maar doet dit op gematigde en zakelijke wijze.

Tot nog toe is het verkeer op de Rhône zeer gering; het omvat niet meer dan 5 pCt. van de totale goederenbeweging in het rivierveld — 95 pCt. komt voor rekening van den spoorweg, welks tarieven niet hooger zijn dan de gemiddelde watervracht. Sterke strooming; geringe minimum-diepte, nauwheid der vaargeul en scherpe bochten maken de Rhône tot een scheepvaartweg van twijfelachtige waarde. Het nieuwe plan beoogt hierin verbetering te brengen

en de rivier over haar geheele lengte, van Genève tot Arles, in te richten voor de groote binnenvaart, voor irrigatie-doeleinden en voor electriciteitslevering. Stuwdammen (op het kaartje haakvormige zwarte strepen, dwars over de rivier) zullen den te snellen afloop van het water verhinderen en zodoende de voeding waarborgen der laterale kanalen (zwarte strepen langs de rivier), door welke het grootste gedeelte van den scheepvaartweg loopt en waaraan ook de electricische centrales worden gebouwd (zwarte blokjes op het kaartje; het aantal paardekrachten is bij elk afzonderlijk vermeld). Bij lage standen der Rhône zal bijna al het water door de kanalen stroomen, bij hooge standen daarentegen opent men de stuwen en vloeit het meeste water door het eigenlijke rivierbed.

Een dergelijk project dient als geheel te worden uitgevoerd, daar een halve scheepvaartweg niet veel zin heeft en tevens juist dat gedeelte der rivier, dat voor de scheepvaart het meest belooft (beneden Lyon), het minst rendabel is voor krachtlevering. Hield men zich daarentegen uitsluitend met electriciteitsbelangen bezig, dan zou het mogelijk zijn de krachten der rivier trapsgewijze in gebruik te nemen, naarmate de behoefte daaraan zich zou doen gevoelen.

Honoré acht deze laatste werkwijze de juiste en vreest, dat de reusachtigheid van het plan enthousiasme zal wekken, als voor een heroïsche daad en zoo over 't hoofd zal doen zien, hoeveel onzeker er is in de becijferingen, waarop alles berust. Voor een groot deel zijn deze „d'une élasticité indéterminée.” Schat men het deel der uitgaven, dat ten bate der scheepvaart wordt gedaan, op 300 à 400 miljoen franc (wat zeer matig lijkt bij een totaal aan kosten van 2½ milliard), dan is er niet het minste uitzicht op een bevredigende rentabiliteit. Dit dient men dan bovendien niet slechts zoo te verstaan, dat de opbrengst der kanaalgelden hiertoe onvoldoende zal zijn, maar tevens in dien zin, dat de vrachtbesparing, welke volgens optimistische schattingen te verwachten is; niet meer dan pl.m. 7 miljoen franc per jaar zal bedragen, zoodat ook de indirecte geldelijke voordelen veel geringer zullen zijn dan de rente der te besteden gelden.

Terecht wijst Honoré er op, dat het politieke belang van een scheepvaartweg tusschen Marseille en Zwitserland grotendeels is vervallen nu Frankrijk zelf meester is aan den Boven-Rijn. Niet Frankrijk, maar Zwitserland zal van dit project het meeste profijt hebben.

Een bijkomstig voordeel van niet te onderschatten beteekenis, is de watervoorziening ten behoeve van de irrigatiewerken, waaraan in het droge Rhônedal dringend behoefte bestaat. Volgens Honoré zouden de belanghebbenden hiervoor zeer wel een grooter bijdrage kunnen betalen dan het voorgestelde maximum van 50 franc per hectare per jaar.

De electriciteitsvoorziening wordt door Honoré als de belangrijkste en meest profijtelijke zijde van het plan beschouwd en juist deze eischt geenszins onmiddellijke uitvoering van het geheele project. Integendeel, Honoré betwijfelt, of men er in zal slagen terstond voor de geheele stroomproductie afzet te vinden. Men stelt zich voor het plan te doen uitvoeren door een groote maatschappij, waarin de staat, de betrokken departementen en gemeenten en verschillende andere belanghebbende lichamen aandeel zullen nemen. Of het zoo gemakkelijk zal vallen het geheele kapitaal bijeen te krijgen, zal nog moeten blijken.

P. SERTON.

In de serie Nederlandsche Belastingwetten kwam uit No. 7a; Wet op de Personeele Belasting 1896, volgens de wijzigingswet van 19 September 1919, Stbl. 580, in werking tredend 1 Januari 1920.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

	6 December 1919	20 Juli 1914
Ned. Bank	Disc. Wissels. 4 1/2 sedert 1 Juli '15	3 1/2 sedert 23 Mrt. '14
Bel. Binn. Eff.	4 1/2 " 1 " '15	4 " 23 " '14
Vrsch. in R.C.	5 1/2 " 19 Aug. '14	5 " 23 " '14
Bank van Engeland	6 " 6 Nov. '19	3 " 29 Jan. '14
Duitsche Rijksbank	5 " 23 Dec. '14	4 " 5 Febr. '14
Bank van Frankrijk	5 " 21 Aug. '14	3 1/2 " 29 Jan. '14
Oostenr. Hong. Bk.	5 " 12 Apr. '15	4 " 12 Mrt. '14
Nat. Bank v. Denem.	7 " 21 Nov. '19	5 " 6 Febr. '14
Zweedsche Rijksbk.	6 " 12 Juni '19	4 1/2 " 6 " '14
Bank v. Noorwegen	5 1/2 " 11 Mei '19	4 1/2 " 11 " '14
Zwitsersche Nat. Bk.	5 " 21 Aug. '19	3 1/2 " 19 " '14
Belgische Nat. Bk.	3 1/2 " 6 Oct. '19	4 " 30 Jan. '14
Bank van Spanje ..	5 " 12 Nov. '19	4 1/2 " 24 Sept. '03
Bank van Italië ..	5 " 10 Jan. '18	5 " 9 Mei '14
Feder. Res. Bk. N.Y.	3 1/2 - 4 1/2	—
Javasche Bank....	3 1/2 " 1 Aug. '09	3 1/2 " 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie				
6 Dec. '19	4 1/4 - 3/8	3 3/4 - 4	5 3/8	4 - 3/8	—	5 1/2 - 6 1)
1-6 D. '19	4 1/4 - 3/8	3 3/4 - 5	5 3/8	4 - 3/8	—	5 1/2 - 7
24-29 N. '19	4 - 1/4	4 - 5	5 3/4 - 7/8	4 - 3/8	—	6 - 8
17-22 " '19	4 1/8 - 1/4	4 - 1/2	5 7/8 - 6	4 - 3/8	—	6 - 12
2-7 D. '18	3 1/4 - 1/2	3 1/2 - 4 3/4	3 1/2	4 - 3/8	—	5 1/2 - 6
3-8 D. '17	3 1/4 - 3/4	4 - 3/4	4 3/8	4 - 3/8	—	3 - 5.
20-24 Juli '14	3 1/8 - 3/16	2 1/4 - 3/4	2 1/4 - 3/4	2 1/8 - 1/2	2 3/4	1 3/4 - 2 1/2

1) Noteering van 5 December. 2) Het particulier disconto der gemeentewissels was in de afgelopen week 2/8 - 1/2 pCt. hooger.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

De afgelopen berichtsweek bracht weder eene algemeene daling van de buitenlandsche wisselkoersen. Op verschillende dagen was er voor enkele wissels soms geen kooper te vinden. Vooral voor Skandinavië was het herhaaldelijk bijna onmogelijk plaatsing te vinden, maar ook zelfs Londen was dikwijls in de ochtenduren bijna niet te plaatsen en eerst later op den dag kwam er dan meestal na een flinke daling van enkele procenten wat meerder vraag. Zoo liep Maandag Londen terug van 10.57 tot 10.35 en daarna Donderdag er flink wat vraag. Parijs was eveneens wederom doorlopend sterk aangeboden, 27 - 24.65 en heden zelfs 23.50. Marken liepen terug van ca. 6.25 tot 5.40, heden 5.05, en dat hoewel het aanbod van uit Duitschland zeer belangrijk kleiner was en de handel met Duitschland tot het uiterste beperkt wordt. Ook België weder belangrijk lager, 28.10 - 26.05. Neutrale wissels eveneens zeer flauw met een enkele uitzondering voor Zwitserland, dat iets kon oploopen en enkele dagen weder een klein agio deed. Dollars 2.63 - 2.58 1/2, Spanje 52.10 - 50.40, Praag ca. 4.25, Warschau ca. 4.50, Helsingfors 8.50, Buenos Ayres 112.75.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen	Parijs	Berlijn	Weenen	Brussel	New York
1 Dec. 1919..	10.32 1/2	26.25	6.02 1/2	1.90	27.72 1/2	2.61 1/2
2 " 1919..	10.3 1/2	26.22 1/2	5.97 1/2	1.90	27.32 1/2	2.58 3/4
3 " 1919..	10.27 1/2	25.70	5.82 1/2	1.85	27. —	2.60
4 " 1919..	10. — 3/4	24.65	5.70	1.75	26.15	2.59 3/4
5 " 1919..	10.14 1/2	24.90	5.60	1.72 1/2	26.37 1/2	2.58 3/4
6 " 1919..	10.10	24.70	5.37 1/2	1.70	—	—
Laagste d.w. 1)	10. —	24.50	5.30	1.60	26. —	2.58 1/2
Hoogste " " 1)	10.54	27. —	6.25	1.92 1/2	28.10	2.63
29 Nov. 1919..	10.57 1/2	27.02 1/2	6.10	1.85	28.32 1/2	2.63 3/4
22 " 1919..	10.75 1/2	27.60	6.30	1.85	29.45	2.67 3/4
Muntpariteit..	12.10 3/4	48. —	59.26	50.41	48. —	2.48 3/4

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave. 2) Noteering van 28 November.

3) idem van 21 November.

Data	Stockholm	Kopenhagen	Christiania	Zwitserland	Spanje	Batavia
1 Dec. 1919	57.75	50.75	55.50	47.85	52.10	101 3/4
2 " 1919	57.30	51. —	55.50	47.70	52.10	101 3/4
3 " 1919	57.35	51. —	55.25	48.12 1/2	51. —	101 3/4
4 " 1919	57. —	49.75	55. —	48.45	50.75	101 3/4
5 " 1919	57. —	49.45	54.75	48.50	50.40	101 3/4
6 " 1919	57.25	49.40	55. —	48.57 1/2	51.15	101 3/4
L'ste d. w. 1)	56.30	48.75	54.50	47.50	50.25	101 3/4
H'ste " " 1)	58.40	52.05	56.40	48.50	52.25	101 3/4
29 Nov. 1919	59.10	52.95	57.60	48. —	52.20	101 3/4
22 " 1919	59.60	54. —	58.60	48.35	53.20	101 3/4
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48. —	48. —	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Londen	Zicht Parijs	Zicht Berlijn	Zicht Amsterdam
6 Dec. 1919	3.85.75	10.72	nom.	38 1/8 1)
Laagste d. week..	3.85.75	9.86	nom.	38
Hoogste " " ..	4.00.25	10.72	nom.	38 1/8
29 Nov. 1919	4.00.75	9.84	nom.	37 3/8 2)
22 " 1919	4.01.50	9.60	nom.	37 3/8
Muntpariteit....	4.86.67	5.18 1/4	95 1/4	40 3/16

1) Noteering van 3 December. 2) idem van 28 November.

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	22 Nov. 1919	28 Nov. 1919	Tijdperk 1-6 Dec. 1919		6 Dec. 1919
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 3/8	97 3/8	97 3/8	97 3/8	97 3/8
*B. Aires 1) ..	d.p.gd.pes.	58 3/8	58 3/8	58 1/2	60 7/8	60 1/4
Calcutta	sh/d.p.rup.	2/2 1/4	2/2 3/16	2/2 1/2	2/3 3/4	2/3 3/8
Hongkong ..	id. p. \$	5/1	4/11	5	5/1 1/2	5/1
Lissabon	d.p.escudo	24 1/2	23 1/4	21 1/2	24 1/4	24 1/2
Madrid	Peset. p. £	20.26	20.39	19.25	19.75	19.32
*Montevideo 1	d.p.peso	62 1/4	62 1/4	62	64 1/2	64 1/4
Montreal	\$ per £	4.23 7/8	4.21 1/4	4.08	4.21 1/4	4.08 1/2
*R.d.Janeiro.	d.p.milr.	17 3/16	18 7/16	17 1/8	18 9/16	17 1/4
Rome	Lires p. £	48.75	49.13	49.00	49.60	49.25
Shanghai ..	sh/d.p.tael	7/4	7/4	7/4	7/4	7/4
Singapore ..	id. p. \$	2/4 9/32	2/4 9/32	2/4 9/32	2/4 3/4	2/4 1/2
*Valparaiso..	d.p.pap.p.	11 1/8	11 3/8	11 1/8	11 3/8	11 13/32
Yokohama ..	sh/d.p.yen	2/5 1/2	2/6 1/8	2/6	2/7 1/2	2/7 1/4

* Koersen van den dag voorafgaande aan de data in het hoofd vermeld.

1) Telegrafisch transfert.

GOUD EN ZILVER.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvangsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

NOTEERING VAN ZILVER.

	Noteering te Londen	te New York
6 Dec. 1919.....	74	132
29 Nov. 1919.....	72 3/8 1)	129
22 " 1919.....	74	135
15 " 1919.....	67 3/4	124
7 Dec. 1918.....	48 7/16	101 1/8
8 Dec. 1917.....	43	84 3/8
20 Juli 1914.....	24 13/16	54 1/8

1) Noteering van 28 November.

N. U. M.

Weekstaat der Nederlandsche Uitvoermaatschappij. Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Bankers	Buitenl. Schatkistbilj.	Debet Diverse reken. 1)	5 pCt. Schuld-brieven	Credit Diverse reken. 1)
4 Dec. 1919..	2.383	58.650	1.542	17.166	49.193
29 Nov. 1919..	3.689	58.650	1.525	17.166	48.983
20 " 1919..	3.498	58.650	1.478	17.166	47.967
13 " 1919..	3.045	58.650	1.504	17.164	46.524
5 Dec. 1918..	2.456	53.200	70.400	14.765	103.106

1) Beide rekeningen omvatten, behalve garantiewissels in portefeuille tot het bedrag der buitenl. schatkistbiljetten, in hoofdzaak garantiewissels in depot bij de Ned. Bank.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 6 Dec. 1919.

Activa.

Binnenl. Wis-	H.-bk.	f 105.509.969,02 1/2	f 155.844.090,76
sels, Prom.,	B.-bk.	" 1.246.229,28	
enz. in disc.	Ag.sch.	" 49.087.892,45 1/2	
Papier o. h. Buitenl. in			
disconto			
Idem eigen portef.		f 48.542.388,—	
Af: Verkocht maar voor			
de bk. nog niet afgel.			48.542.388,—
Beleeningen	H.-bk.	f 163.094.368 88	f 271.100.828,04 1/2
incl. vrsch.	B.-bk.	" 14.096.921,42	
in rek.-crt.	Ag.sch.	" 93.909.537,74 1/2	
op onderp.			
		f 271.100.828,04 1/2	
Op Effecten		f 266.026.228,04 1/2	
Op Goederen en Spec.		" 5.074.610,—	271.100.828,04 1/2
Voorschotten a. h. Rijk		" 12.912.231,07 1/2	
Munt en Muntmateriaal			
Munt, Goud		f 56.410.940,—	
Muntmat., Goud		" 575.737.029,13 1/2	
		f 632.147.969,13 1/2	
Munt, Zilver, enz.		" 6.757.095,65 1/2	
Muntmat., Zilver			638.905.064,79
Effecten			
Bel. v. h. Res.fonds.		f 4.521.257,25	
id. van 1/5 v. h. kapit.		" 3.934.409,62 1/2	8.455.666,87 1/2
Geb. en Meub. der Bank		" 3.312.000,—	
Diverse rekeningen		" 46.554.172,30 1/2	
			f 1.185.626.441,85

Passiva.

Kapitaal		f 20.000.000,—
Reservefonds		" 5.000.000,—
Bankbiljetten in omloop		" 1.046.880.870,—
Bankassignatiën in omloop		" 1.554.128,66
Rekening-Courant saldo's:		
Van het Rijk		f —
Van anderen		" 99.523.222,06
		" 99.523.222,06
Diverse rekeningen		" 12.668.221,13
		f 1.185.626.441,85
Beschikbaar metaalsaldo		f 408.561.212,61 1/2
Op de basis van 2/5 metaaldekking		" 178.959.568,47 1/2
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop		
dan waartoe de Bank gerechtigd is		" 2.042.806.060,—
Verschillen met den vorigen weekstaat:		
	Meer	Minder
Disconto's	9.807.192,83 1/2	
Buitenlandsche wissels		13.526,—
Beleeningen	8.136.631,22 1/2	
Goud		8.120,96
Zilver	432.334,20 1/2	
Bankbiljetten		1.515.935,—
Part. Rek.-Crt. saldo's	18.331.450,20	

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden
6 Dec. 1919	632.148	6.757	1.046.881	101.077
29 Nov. 1919	632.156	6.325	1.048.397	83.508
22 " 1919	632.160	5.854	1.033.194	85.564
15 " 1919	632.160	5.350	1.048.994	84.489
8 " 1919	632.167	4.986	1.057.999	83.778
1 " 1919	632.167	4.955	1.068.074	76.052
25 Oct. 1919	632.167	4.907	1.010.411	92.941
18 " 1919	632.170	4.758	1.013.204	78.893
11 " 1919	632.173	4.662	1.015.774	66.600
4 " 1919	632.186	4.807	1.021.460	58.451
27 Sept. 1919	631.763	5.008	1.000.138	66.693
20 " 1919	631.690	4.905	989.558	78.479
13 " 1919	631.577	5.830	995.715	82.014
7 Dec. 1918	692.375	8.256	1.072.360	73.808
8 Dec. 1917	699.503	6.836	867.659	53.834
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaalsaldo	Dekningspercentage
	Totaal	Hiervan Schatkistpromessen rechtstreeks			
6 Dec. 1919	155.844	81.500	271.101	408.561	56
29 Nov. 1919	146.037	79.500	262.964	411.348	56
22 " 1919	137.846	75.000	258.277	413.511	57
15 " 1919	139.480	77.000	266.852	410.062	56
8 " 1919	153.375	88.000	263.935	408.046	56
1 " 1919	149.956	86.000	277.271	407.544	56
25 Oct. 1919	141.166	85.000	238.945	415.636	58
18 " 1919	142.813	89.000	227.312	417.741	58
11 " 1919	127.119	76.000	229.635	419.592	59
4 " 1919	123.773	69.000	231.681	420.245	59
27 Sept. 1919	123.673	61.000	216.579	422.639	60
20 " 1919	130.927	65.000	211.463	422.222	60
13 " 1919	136.139	65.000	213.829	421.095	59
7 Dec. 1917	210.203	136.800	142.345	470.915	61
8 " 1918	60.520	47.000	94.314	521.142	77
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.636	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van 2/5 metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	29 November 1919	6 December 1919
Aan schatkistpromessen..	f 430.380.000,—	f 437.460.000,—
waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst ..	" 79.500.000,—	" 81.500.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	" 98.370.000,—	" 101.442.000,—
Aan zilverbons	" 40.469.745,50	" 41.677.033,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Naast de per mail ontvangen gegevens worden de telegrafisch bekend geworden totaalcijfers der obligo's en uitzettingen en het beschikbaar metaalsaldo van latere data opgenomen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden
29 Nov. 1919	***	***	409.500	
22 " 1919	***	***	411.500	
15 " 1919	***	***	413.000	
11 Oct. 1919	164.647	2.873	291.684	108.163
4 " 1919	161.046	2.872	289.025	108.415
27 Sept. 1919	157.373	2.898	287.544	97.759
20 " 1919	156.063	2.794	289.025	90.788
30 Nov. 1918	104.729	14.694	192.493	96.657
1 Dec. 1917	85.944	17.167	174.695	57.182
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Beschikbaar metaalsaldo	Dekningspercentage
29 Nov. 1919		208.500	***	***	90.000	***
22 " 1919		211.500	***	***	89.500	***
15 " 1919		214.000	***	***	89.000	***
11 Oct. 1919	12.591	12.781	185.074	34.618	87.220	41
4 " 1919	11.872	14.224	185.001	31.960	84.609	41
27 Sept. 1919	11.931	19.966	183.776	18.116	83.441	42
20 " 1919	12.239	19.909	180.332	17.296	83.104	40
30 Nov. 1918	8.772	17.778	82.115	17.994	61.893	41
1 Dec. 1917	7.204	32.979	70.119	23.800	56.735	44
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Op de basis van 2/5 metaaldekking.**SURINAAMSCHE BANK.**

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Disconto's	Div. rekeningen ¹⁾
18 Oct. 1919	954	1.618	1.172	1.559	493
11 " 1919	951	1.685	1.066	1.566	486
4 " 1919	961	1.615	1.084	1.552	461
27 Sept. 1919	958	1.504	1.130	1.495	301
19 Oct. 1918	899	1.554 ²⁾	1.235	1.265	191
20 Oct. 1917	569	1.214	906	999	1000
25 Juli 1914	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Hiervan zilverbons 262 dz. gld.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
3 Dec. 1919	91.790	88.134	340.277	28.500	323.890
26 Nov. 1919	87.902	86.694	333.347	28.500	320.077
19 " 1919	87.965	85.676	338.835	28.500	320.639
12 " 1919	87.986	85.903	339.698	28.500	321.215
4 Dec. 1918	76.011	67.048	300.179	28.500	280.990
5 Dec. 1917	57.535	43.728	197.455	28.500	171.176
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-percentage 1)
3 Dec. '19	84.301	78.809	20.794	146.538	22.106	13,20
26 Nov. '19	33.335	80.080	19.308	100.989	19.658	16,33
19 " '19	34.789	80.816	23.268	95.324	20.708	17,49
12 " '19	42.515	79.617	22.161	102.760	20.534	16,43
4 Dec. '18	73.544	97.557	26.530	154.199	27.413	15,17
5 Dec. '17	65.913	91.799	36.458	135.639	32.257	18,74
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 1/2

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposito.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekking-percentage 1)
22 Nov. 1919	1.111.596	1.090.763	9.526.765	31.319.050	34
15 " 1919	1.112.271	1.091.732	9.463.528	31.123.484	34
7 " 1919	1.113.091	1.092.835	9.458.627	30.975.284	34
31 Oct. 1919	1.113.402	1.093.454	9.402.215	31.028.628	34
22 Nov. 1918	2.328.871	2.308.558	3.756.056	17.905.425	34
22 Nov. 1917	2.534.645	2.405.007	781.625	10.376.720	32
23 Juli 1914	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

1) Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
22 Nov. 1919	32.120.097	9.279.504	21.568.200	9.496.400
15 " 1919	34.068.476	11.695.316	21.320.300	9.439.100
7 " 1919	32.264.906	9.707.802	21.271.100	9.430.500
31 Oct. 1919	34.015.579	12.033.305	21.271.100	9.374.400
22 Nov. 1918	20.946.600	10.212.256	13.747.100	3.752.900
22 Nov. 1917	11.697.759	5.745.652	6.786.600	967.900
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

OOSTENRIJKSCH-HONGAARSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden Kronen.

Data	Metaal en buitenl. goud-wissels	Disc. en beleeningen	Bijzondere schuld van Oostenrijk en Hongarije	Bankbiljetten	Rek. Crt. saldi
23 Nov. '19	319.502	14.974.374	32.954.000	50.916.077	7.137.876
15 " '19	325.097	14.742.052	32.954.000	50.582.595	7.235.850
7 " '19	325.809	14.506.690	32.954.000	49.809.256	7.502.721
31 Oct. '19	325.475	14.271.649	32.524.000	49.403.131	7.641.871
23 Juli '14	1.589.267	954.356	—	2.159.759	291.270

1) waarvan 252.563 goud, 10.093 buitenlandsche goudwissels en 56.846 munt- en muntmateriaal zilver.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buitengew. oorsch. ald. Staat
4 Dec. '19	5.577.239	1.978.278	280.488	808.641	26.100.000
27 Nov. '19	5.576.962	1.978.278	283.649	***	25.850.000
20 " '19	5.576.574	1.978.278	284.782	***	25.800.000
13 " '19	5.571.271	1.978.278	285.627	***	25.650.000
5 Dec. '18	5.467.629	2.037.108	319.941	1.368.007	16.300.000
6 Dec. '17	5.336.295	2.037.108	246.255	736.720	13.000.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Crt. Particulieren	Rek. Crt. Staat
1.153.456	644.749	1.316.044	37.423.808	3.089.275	52.161	
1.157.634	649.615	1.308.807	37.426.746	3.028.209	79.039	
1.202.297	655.540	1.330.325	37.394.982	3.146.071	44.724	
998.426	1.036.810	1.169.706	28.732.704	2.557.094	257.900	
802.074	1.145.150	1.157.840	22.911.782	2.796.256	42.767	
1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening van buitenl. oorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening.	Circulatie	Rek. Crt. partlc.
4 Dec. '19	346.934	84.955	480.000	376.389	4.713.969	1.974.175
27 Nov. '19	352.213	84.955	480.000	387.154	4.670.895	2.134.917
20 " '19	352.103	84.955	480.000	384.651	4.668.899	2.281.641
13 " '19	344.217	84.955	480.000	402.099	4.697.933	2.213.150

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goud	Waarvan voor dekking F. R. Notes	Waarvan in het buitenland	Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
7 Nov. '19	2.119.565	1.318.135	127.165	67.804	2.806.759
31 Oct. '19	2.133.000	1.309.924	129.923	67.592	2.752.876
24 " '19	2.146.605	1.299.732	132.983	67.956	2.753.457
17 " '19	2.128.443	1.308.379	106.917	70.742	2.752.569
8 Nov. '18	2.046.591	1.218.873	5.829	54.248	2.558.196
9 Nov. '17	1.573.377	627.750	52.500	52.208	932.512

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waarvan Kapitaal	Algem. Dekking-percentage 1)	Percent. Gouddekking circulatie
7 Nov. '19	2.623.075	2.807.688	86.267	45,3	46,8
31 Oct. '19	2.522.902	2.725.555	86.013	47,0	48,7
24 " '19	2.450.985	2.729.652	85.863	46,3	47,9
17 " '19	2.464.665	2.958.326	85.540	46,1	48,3
8 Nov. '18	2.171.760	2.348.989	79.824	50,9	49,8
9 Nov. '17	691.155	1.688.068	65.345	71,0	78,1

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F R. Notes en netto deposito's met inbegrip van het kapitaal.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposito's
31 Oct. '19	783	15.598.438	1.402.026	13.821.061	2.181.473
24 " '19	778	15.425.888	1.387.173	13.658.084	2.056.087
17 " '19	778	15.433.563	1.396.123	13.674.015	2.037.688
10 " '19	776	13.297.056	1.369.653	13.699.176	2.027.503
1 Nov. '18	750	14.040.777	1.174.340	12.104.471	1.468.664

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 8 December 1919.

De stemming op de beurzen der verschillende landen is er gedurende de achter ons liggende berichtsperiode niet gunstiger op geworden. Meer en meer blijkt, in welk een chaotischen toestand de wereld zich na de jaren van den oorlog bevindt. De financieele basis is in vrijwel alle landen verschoven, verzaakt en het herstel hiervan kan slechts uiterst langzaam geschieden, terwijl gedurende dit herstellingswerk de bouw der naties zeer wankel staat. Het zichtbare symptoom is de depreciatie der wisselkoersen. Aanvankelijk waren het slechts de valuta's der Centrale Rijken, der landen dus, die het ergst hadden geleden, die een zoodanige reactie aantoonde, dat hun betalingsmiddelen feitelijk van de wereldmarkt werden uitgeschakeld. Thans hebben echter ook de valuta's der geallieerde Mogendheden denzelfden weg ingeslagen. Ponden Sterling zijn in de afgelopen dagen tot circa f 10 gedaald, Fransche Francs tot ongeveer 24 cent, terwijl ook de Dollar zijn hoog standpunt, voor een deel heeft moeten prijsgeven.

Het behoeft geen verwondering te wekken, dat onder deze omstandigheden aller aandacht weder is gevestigd op een internationale valuta-conferentie, zonder dat er nochtans uitzicht bestaat op het welslagen van de plannen, die in deze richting worden gekoesterd. Zooals in deze kolommen reeds naar voren werd gebracht, bestaat er vooral in de Vereenigde Staten een krachtige oppositie, die het van grooter belang voor het eigen land acht, den gang van zaken ongehinderd den vrijen loop te doen volgen. Zoolang de Dollar zich nog eenigermate aan de algemeene beweging heeft kunnen onttrekken, is deze oppositie eer sterker dan zwakker geworden; af te wachten blijft, of dit in de naaste toekomst ook het geval zal zijn.

Allerwegen tracht men intusschen aan de funeste gevolgen van de depreciatie van den wisselkoers te ontkomen. „De schuldenlasten verminderen”, is het devies geworden van de financieele wereldpolitiek, terwijl hiertegenover wordt gesteld de consolidatie van de vlottende schulden, waardoor althans een overzicht van de benodigde budgetinkomsten verkregen kan worden. In dezen tijd van premie-leeningen, zoowel in Duitschland als in Frankrijk, heeft men ook in Engeland getracht een zekere consolidatie te verkrijgen door het doorvoeren van een plan tot emissie van premieaandelen. In het Parlement zijn de debatten hieromtrent thans echter geëindigd met de volstreekte afkeuring van een dergelijke politiek, een afkeuring, die haar grond vindt in het Engelsche volkskarakter, benevens in de groote belangen, die de vooraanstaande trust- en verzekeringsmaatschappijen bezitten in de thans bestaande mogelijkheid van een belegging met hoog rendement.

Op de beurs te Londen hebben deze debatten geen invloed van beteekenis gehad. De hoofdtoon is ook hier loom en lusteloos geweest. Vooral de Amerikaansche markt heeft sterk gereageerd, in verband met de lagere koersen, die Wallstreet afzond. Ook de rubberafdeeling, tot voor kort de favoriet van de Londensche markt, heeft geen teekenen van hernieuwd leven gegeven. Weliswaar is er slechts weinig materiaal ter markt en is de stemming gunstig, doch, zooals op vrijwel alle beurzen, ontbreekt ook hier het animo groote zaken te ondernemen in het gezicht van den zeer ongeregelenden wereldtoestand.

Te New York is in de achter ons liggende dagen nieuwe daling van grooten omvang te registreeren geweest. Thans waren het niet de moeilijkheden op de geldmarkt, doch die in de arbeiderswereld, die de reactie te voorschijn hebben geroepen. De strijd in de mijnwerkersdistricten is nog geenszins tot een einde gebracht, hetgeen in de eerste plaats wel moet worden geweten aan de wankelende leiding, die door de Regeering, als bemiddelingsinstituut, wordt gegeven. Een aantal mijnen liggen reeds stil, terwijl het vooruitzicht bestaat, dat ook in de thans nog arbeidende districten het werk neergelegd zal moeten worden, bij gebrek aan voldoende geschoold personeel.

Hierbij kwam de rol, die de wisselkoersen hebben gespeeld. De Vereenigde Staten hebben groote vorderingen op de met haar geassocieerd geweest zijnde Mogendheden en deze worden voortdurend minder „safe”, indien de reactie der wisselkoersen steeds verderen voortgang neemt. Het is dan ook de vraag, of in deze omstandigheid niet de kern moet worden gevonden, die de thans nog bestaande oppositie tegen een internationale valuta-conferentie uit den weg zal ruimen.

Van de meest bekende soorten waren het vooral Marine-waarden, die zich een gevoeligen achteruitgang moesten getroosten. De overweging, dat de Marinetrust een gedeelte

harer inkomsten in buitenlandsche munt ontvangt, heeft hier vermoedelijk wel een duit in het zakje gedaan.

Te Parijs is de stemming vrijwel onveranderd gebleven. Voor petroleumwaarden bestond bij voortdurend goede belangstelling, in verband met de uitbreiding, die de aanwending van het product ondergaat.

Te Weenen wordt de markt grotendeels beheerscht door den desolaten toestand, waarin het land zich bevindt. Meer en meer komt het buitenlandsche kapitaal zich mengen in de Oostenrijksche zaken; na den aankoop en bloc van groote industriele ondernemingen, zijn thans de bankinstellingen aan de beurt. Hier geschiedt de inmenging meer door deelname in het aandeelenkapitaal, hetgeen noodzakelijk is geworden door de depreciatie der valuta. Het kapitaal van de zeer groote bankinstellingen, vóór den oorlog voldoende tot het voeren van de meest importante affaires, heeft thans, door den achteruitgang der Kronevaluta op de wereldmarkt, den omvang verkregen van de geldmiddelen eener vóór den oorlog zeer middelmatig groote instelling. Nieuw geld in eigen land te vinden is niet mogelijk; bovendien verkrijgen de banken door nauwe relaties met het buitenland allicht de beschikking over vreemde valuta's, die zij dan ter dispositie kunnen stellen tot den aankoop van levensmiddelen en grondstoffen, waaraan geweldige behoefte bestaat. Voorloopig zijn het nog slechts de kleinere banken, die een relatie met het buitenland hebben aangegaan, doch vermoedelijk zullen de groote instellingen haar wel op dezen weg moeten volgen. Tot nu toe heeft buitenlandsche inmenging plaats gevonden o.a. bij de Allgemeeine Depositenbank (kapitaalsuitbreiding van Kr. 80 tot Kr. 150 miljoen met hulp van een Italiaansche groep onder leiding van de Banca Commerciale Italiana), Allgemeeine Verkeersbank (uitbreiding van Kr. 75 tot Kr. 175 mill. in aansluiting aan een Engelsche groep) en de Wiener Commerzialbank, die een overeenkomst met een Noord-Fransche industriele groep heeft afgesloten (verhoging van Kr. 45 tot Kr. 100 miljoen).

Te Berlijn hebben vooral de z.g. „valuta”-waarden sterk de aandacht getrokken. Een gedeelte van deze fondsen, n.l. dat, hetwelk tot nu toe nog niet voor aanmelding bij de Regeering was opgeroepen, is thans in den vrijen handel teruggekeerd en onmiddellijk hebben zich hier levendige omzetten ontwikkeld. Tot de meest bekende soorten behooren Goud- en Zilver-Mexicanen, Roemenen, enz. terwijl ook Canadian Pacific, Missouri Pacific, enz. tot geliefde objecten der valuta-speculatie behooren. Het spreekt vanzelf, dat eenige ontstemming is ontstaan bij de voormalige houders van reeds ingeleverde buitenlandsche obligaties, daar deze veel minder voor hun stukken ontvangen, nu de buitenlandsche valuta, sinds den inleveringstermijn, zoo geweldig is gestegen. Overwogen wordt echter, op welke wijze hieraan tegemoet kan worden gekomen.

Te onzent is de markt slechts weinig bewogen geweest. Voor binnenlandsche staatsfondsen bestond overwegend aanbod. Op een enkelen dag ontwikkelde zich hernieuwde interesse voor Russische waarden, als gevolg van een gerucht, dat de Regeering der Bolsjewiki geneigd zou zijn de buitenlandsche schulden voor een deel te erkennen. Hoe vaak dergelijke geruchten ook reeds de ronde hebben gedaan, zij worden ieder oogenblik weder door een goedge-loovig publiek als waar aangenomen. Spoediger dan anders echter daalde de belangstelling en traden Russische waarden weder in de vergetelheid terug.

	2 Dec.	5 Dec.	8 Dec.	Rijzing of daling.
5 % Ned. W. Sch.	90 ¹⁸ / ₁₀	90	86 ³ / ₄	— 4 ¹ / ₁₀
4 ¹ / ₂ % „ „ „ 1916	83 ³ / ₈	82	80 ³ / ₈	— 3
4 % „ „ „ 1916	78	78 ³ / ₁₀	76 ¹ / ₁₀	— 1 ⁵ / ₁₀
3 ¹ / ₂ % „ „ „	66 ¹ / ₈	65 ⁷ / ₈	65 ¹ / ₂	— 3/8
3 % „ „ „	58	57	57	— 1
2 ¹ / ₂ % Cert. N. W. S.	49 ¹ / ₁₀	48 ⁷ / ₈	48 ⁷ / ₈	— 3/10
5 % Oost-Indië 1915	91 ¹ / ₂	90 ³ / ₄	88	— 3 ¹ / ₂
4 % Hongarije Goud	9 ¹ / ₂	7	8 ¹ / ₂	— 1
4 % Oosteur.Kronenrente	6 ¹ / ₄	6	5 ⁷ / ₈	— 3/8
5 % Rusland 1906	21 ¹ / ₁₀	18 ¹ / ₂	20 ¹ / ₂	— 9/10
4 ¹ / ₂ % Iwangoerod Dombro.	17	17	17	—
4 % Rusland Cons. 1880	17 ¹ / ₂	16 ¹ / ₄	16 ³ / ₈	— 7/8
4 % Rusl. bij Hope & Co.	19	19	17 ³ / ₄	— 1 ¹ / ₄
4 % Oost. Serv. 1895	40	40	25	— 15
4 ¹ / ₂ % China Goud 1898	63 ³ / ₈	63 ³ / ₈	63 ³ / ₈	—
4 % Japan 1899	60	60	60	—
4 % Argentinië Buitenl.	55 ¹ / ₄	55 ¹ / ₄	55 ¹ / ₄	—
5 % Brazilië 1895	56 ¹ / ₄	56 ¹ / ₄	56 ¹ / ₄	—
5 % „ 1913	51 ³ / ₄	51 ³ / ₄	—	—

Van de locale markten hebben het meest petroleumwaarden de aandacht getrokken. In verband met den ongunstigen

stand der internationale valuta's werden vooral aandeelen Koninklijke Petroleum Mij. hier ter beurse door de arbitrage aangeboden, hetgeen een vrij zwaren druk op het koerspeil uitoefende. Na een reactie van een 25-tal procenten echter herstelde het fonds zich weder. Ook aandeelen Geconsolideerde Nederlandsche Petroleum Mij. reageerden, in verband met de waardevermindering van aandeelen Astra Romana, mede als gevolg der valutadaling. Aandeelen Orion Petroleum herstelden zich eenigszins na de verklaring door de Directie ten aanzien der ondershandsche plaatsing van aandeelen verstrekt.

De cultuurafdeelingen waren verdeeld. Terwijl suikeraandeelen van een zeer vaste tendens blijken gaven, als gevolg van de voortdurend gunstige suikerberichten, waren rubberaandeelen uiterst kalm en reageerden tabakswaarden. Oorzaak voor de laatste beweging kan worden genoemd het besluit der planters en importeurs om geen tabak vóór Mei 1920 in openbare veiling te brengen, wijl de opbrengstprizen thans niet winstgevend genoemd kunnen worden.

	2 Dec.	5 Dec.	8 Dec.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	191	190	189	- 2
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	216 ³ / ₄	218 ³ / ₄	218	+ 1 ¹ / ₄
Rotterd. Bankvereeniging . .	144 ³ / ₄	144 ³ / ₄	143 ¹ / ₂	- 1 ¹ / ₄
Amst. Superfosfaatfabriek . .	140 ¹ / ₂	136 ¹ / ₄	135 ¹ / ₄	- 5 ¹ / ₄
Van Berkel's Patent	139 ⁷ / ₈	138	136 ¹ / ₄	- 3 ³ / ₈
Insulinde Oliefabriek	228	229 ³ / ₄	227	- 1
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	100 ⁷ / ₁₀	100 ¹ / ₄	99 ¹ / ₂	- 1 ⁵ / ₁₀
Ned. Scheepsbouw-Mij.	143	141	140	- 3
Philips' Gloeilampenfabriek	874	850 ¹ / ₂	850 ¹ / ₂	- 23 ¹ / ₂
R. S. Stokvis & Zonen	550	547	547	- 3
Vereenigde Blikfabrieken . .	127	128 ¹ / ₂	128 ¹ / ₄	+ 1 ¹ / ₄
Compania Mercantil Argent.	268 ³ / ₄	272 ¹ / ₂	269 ¹ / ₂	+ 3 ¹ / ₄
Cultuur-Mij. d. Vorsteland . .	271 ¹ / ₂	273 ¹ / ₂	273	+ 1 ¹ / ₂
Handelsver. Amsterdam	585 ¹ / ₂	600 ¹ / ₂	594 ⁷ / ₈	+ 9 ³ / ₈
Holl. Transatl. Handelsver.	115	114 ¹ / ₂	114 ¹ / ₂	- 1 ¹ / ₂
Linde Teves & Stokvis	198	196	196	- 2
VanNierop&Co's Handel-Mij	183	183	183	-
Tels & Co's Handel-Mij	144 ³ / ₄	143 ¹ / ₂	144 ³ / ₄	- 1 ¹ / ₄
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	320 ¹ / ₂	319 ¹ / ₂	309 ¹ / ₂	- 11
Kon. Petroleum-Mij.	787 ¹ / ₂	801 ¹ / ₄	803	+ 15 ¹ / ₂
Orion Petroleum-Mij.	70 ¹ / ₈	74 ¹ / ₈	73	+ 2 ⁷ / ₈
Steaua Romana Petr.-Mij. . .	155	155	155	-
Amsterdam-Rubber-Mij. . . .	243 ¹ / ₂	245 ¹ / ₂	240	- 3 ¹ / ₂
Nederl.-Rubber-Mij.	116	116	112	- 4
Oost-Java-Rubber-Mij.	310	318	310 ¹ / ₄	+ 1 ¹ / ₄
Deli-Maatschappij	448 ¹ / ₂	450	449 ¹ / ₂	+ 1
Medan-Tabak-Maatschappij . .	252	226 ¹ / ₂	225	- 27
Senembah-Maatschappij	429	427 ¹ / ₂	435	+ 6

De scheepvaartafdeeling daarentegen was eerder aan den geanimeerden kant. Van sommige zijden is er de aandacht op gevestigd, dat de reederijen thans voor verschillende uitgaven, als de kosten van bunkerolen, loodsdiensden, havengelden, enz. minder in de gedeprecieerde valuta hebben te betalen, hetgeen eenigen stimulans voor de betrokken waarden heeft veroorzaakt.

	2 Dec.	5 Dec.	8 Dec.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	467 ¹ / ₂	472 ¹ / ₂	467	- 1 ¹ / ₂
" " " gem.eig.	446 ¹ / ₂	454	448	+ 1 ¹ / ₂
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij. . .	304	290	288	- 16
Holl. Alg. Atl. Stoomv.-Mij. . .	174 ¹ / ₂	174 ¹ / ₂	174 ¹ / ₂	-
Hollandsche Stoomboot-Mij. . .	230 ¹ / ₂	236 ¹ / ₂	230 ¹ / ₂	- 6
Java-China-Japan-Lijn	333 ¹ / ₄	336 ¹ / ₂	328 ¹ / ₄	- 8
Kon. Hollandsche Lloyd	188 ¹ / ₂	191	187 ¹ / ₂	- 4
Kon. Ned. Stomb.-Mij.	234	245 ¹ / ₂	238 ¹ / ₄	+ 4 ¹ / ₄
Kon. Paketvaart-Mij.	235 ¹ / ₄	237 ¹ / ₂	236 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₄
Maatschappij Zeevaart	345	330	330	- 15
Nederl. Scheepvaart-Unie . . .	294 ¹ / ₄	298 ¹ / ₄	293 ¹ / ₂	- 5 ¹ / ₄
Nievelt Goudriaan	570	560	555	- 15
Rotterdamsche Lloyd	310 ¹ / ₂	315 ¹ / ₄	311 ¹ / ₂	+ 1
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	335	335	335	-
" " „Nederland”	359 ¹ / ₂	365 ³ / ₄	357 ¹ / ₂	- 8
" " „Noordzee”	153	152 ¹ / ₈	153 ¹ / ₈	+ 1 ¹ / ₈
" " „Oostzee”	315 ¹ / ₂	332 ¹ / ₂	328 ¹ / ₂	+ 13

De Amerikaansche markt heeft zich geheel aangepast aan Wallstreet. Zeer flauw waren hier Marinewaarden, die later echter een verbetering konden ondergaan, eensdeels als gevolg van de koersverandering te New York, anderdeels in verband met het bericht, dat aan onze beurs ook certificaten van gewone aandeelen in omloop gebracht zullen worden, hetgeen de aandacht op een mogelijke dividendbetaling heeft gevestigd.

	2 Dec.	5 Dec.	8 Dec.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry	138	144	140 ¹ / ₂	+ 2 ¹ / ₂
Anaconda Copper	122	124 ¹⁵ / ₁₀	122 ³ / ₄	+ 3 ¹ / ₄
Un. States Steel Corp.	107 ⁹ / ₁₀	109	108 ³ / ₈	+ 1 ¹ / ₁₀
Atchison Topeka	91 ¹ / ₄	92 ¹ / ₁₀	92 ³ / ₈	+ 1 ¹ / ₈
Southern Pacific	99	101 ³ / ₄	110 ¹ / ₄	+ 11 ¹ / ₄
Union Pacific	130 ³ / ₈	131 ¹ / ₈	133 ¹ / ₂	+ 3 ¹ / ₈
Int. Merc. Marine afgest.	48 ³ / ₄	51 ⁹ / ₁₀	53 ³ / ₈	+ 4 ⁷ / ₈
" " " " prefs.	156 ³ / ₄	162	161 ³ / ₈	+ 4 ³ / ₈

De geldmarkt was ruim; prolongatie daalde tot 3¹/₄ pCt.

GÖEDERENHANDEL.

GRANEN.

9 December 1919.

Oogstberichten blijven algemeen gunstig. In West-Europa is het weder wel ontstimmig geweest, doch van nadeeligen invloed op de te velde staande gewassen hoort men niets. Slechts zijn nog niet uitgevoerde plannen tot uitzaai van meer wintertarwe en wintergerst opgegeven. Uit Engeland wordt trouwens bericht, dat juist in de maanden September, October en November het weder buitengewoon gunstig is geweest voor den landbouw. Sedert 1858 is daar zoo'n droog najaar niet voorgekomen. In de Vereenigde Staten van Amerika blijft de wintertarwe er goed voorstaan. In Argentinië blijken ten slotte de oogsten van regen en vorst weinig te hebben geleden en aan de maïs is zelfs de regen van den laatsten tijd zeer ten goede gekomen. In Australië is eindelijk regen gevallen, die op vele plaatsen nog het ergste schijnt te hebben voorkomen.

Van zeer groote beteekenis is ook voor den graanhandel de daling der meeste Europeesche valuta's, die het voor de importlanden steeds moeilijker maakt groote inkoopten te financieren, daar prijsverhoging veroorzaakt en wegens geringe exportvraag in de uitvoerlanden prijsdaling tengevolge heeft. In Argentinië is deze laatste voor tarwe en maïs in de afgelopen week vrij aanzienlijk geweest. Bhalve de Europeesche valuta-kwestie; hebben de goede oogstresultaten en vooruitzichten en de groote voorraden hun invloed doen gelden. Lijnzaad blijft met geringe fluctuaties vast wegens voortdurende exportvraag, niet slechts naar Noord-Amerika, doch ook voor Europa. Wel spreekt men van een uitvoersurplus van den nieuwen oogst van 1 miljoen ton, doch de inkoopten, welke Amerika reeds in Argentinië heeft gedaan en nog steeds doet, zijn van zoo'n grooten omvang, dat de markt zich, ondanks die groote overschotten, heeft kunnen handhaven. Zelfs is voor Januari-levering de prijs belangrijk boven verdere posities gestegen, omdat gevreesd wordt, dat niet voldoende lijnzaad beschikbaar zal zijn tegenover de groote hoeveelheden, welke in die maand naar Amerika moeten worden verscheept. In Engeland was in de afgelopen week de stemming voor lijnzaad eerst flauw met vrij belangrijke prijsdaling, doch in den loop der week is de kooplust weder verbeterd en met flinken omzet is het prijsverlies weder ingehaald. De zaken naar Engeland betreffen vooral Januari/Februari- en Februari/Maart-verlading. Ook in Indisch lijnzaad kwamen in Engeland weder meer zaken tot stand, ofschoon het aanbod nog steeds beperkt blijft.

Maïsverschepingen van Argentinië blijven, vooral naar het Europeesche vasteland, nog steeds zeer ruim. Het staat te bezien of bij de in de meeste landen teleurstellende vraag, die groote hoeveelheden kunnen worden opgenomen zonder den verkoopers, ook in verband met de dalende valuta, gevoelige verliezen te berokkenen. Het zou geen wonder zijn, wanneer, vooral onder deze omstandigheden, de verschepingen spoedig zullen verminderen. In Engeland zijn de aanvoeren van maïs nog steeds niet voldoende voor de behoefte, doch ook daar worden nieuwe exportzaken sterk belemmerd door de daling van den Sterlingkoers. Vooral geldt dit voor import uit de Vereenigde Staten, die naar de meeste Europeesche landen, wat nieuwe zaken aanbelangt, in den laatsten tijd zeer weinig te beteekenen heeft. Slechts prijsdaling in Amerika zou onder de tegenwoordige omstandigheden, zoolang de valuta-verhoudingen niet veranderen en zoolang de voorraden in de importlanden niet sterk verminderen, nieuwe zaken voor Noord-Amerika mogelijk kunnen maken. In plaats daarvan zijn echter de graanmarkten in Amerika zeer vast met verhoogde prijzen voor de meeste artikelen.

De vrachtenmarkt is in de afgelopen week stil geweest. Slechts van Argentinië naar Europa en Noord-Amerika bestaat werkelijke belangstelling voor graanvracht, doch nauwelijks eene enkele bevrachting naar Europa komt tot stand, omdat de reeders nog niet bereid zijn de lagere

Noteringen.							Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Data.	Chicago			Buenos Ayres			Soorten.	8 Dec. 1919	1 Dec. 1919	8 Dec. 1918
	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Haver Dec.	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Lijnzaad Febr.				
6 Dec. '19	226	139 ³ / ₈	77	13,80	6,65	23,65	Tarwe	—	—	—
29 Nov. '19	226	135 ³ / ₄	73 ¹ / ₂	14,45	6,75	23,85	Rogge (No. 2 Western) ..	—	—	—
6 Dec. '18	226	133 ⁷ / ₈	73 ¹ / ₄	12,10	5,85	19,55	Mais (La Plata)	367,—	405,—	—
6 Dec. '17	226	125	75 ⁷ / ₈	12,25 ³)	8,05	15,10	Gerst (48 lb. feeding)....	440,—	440,—	—
6 Dec. '16	184 ¹ / ₂	93 ³ / ₈	54	12,60	7,80	23,25 ³)	Haver (38 lb. white clipped)	21,50	22,—	—
20 Juli '14	82 ¹)	56 ³ / ₈ ¹)	36 ¹ / ₂ ¹)	9,40 ²)	5,38 ²)	13,70 ²)	Lijnkoeken (Noord-Ame- rika van La Plata-zaad)	265,—	285,—	—
							Lijnzaad (La Plata).....	880,—	915,—	—

¹) per Dec. ²) per Sept. ³) per Jan.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor verbruik in Nederland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	1-6 Dec. 1919	Sedert 1 Jan. 1919	Overeenk. tijdvak 1918	1-6 Dec. 1919	Sedert 1 Jan. 1919	Overeenk. tijdvak 1918	1919	1918
Tarwe	39.342	203.082	16.221	—	135.706	2.920	338.788	19.141
Rogge	—	15.454	—	—	25.653	—	41.107	—
Boekweit	—	4.170	—	—	—	—	4.170	—
Mais	15.370	197.633	—	ca. 3.400	26.865	4.590	224.498	4.590
Gerst	—	71.955	—	—	63.065	—	135.020	—
Haver	—	38.543	—	—	7.633	—	46.176	—
Lijnzaad	885	85.391	—	—	25.566	—	110.957	—
Lijnkoek	6.040	75.175	—	ca. 30	230	—	75.405	—
Tarwemeel	—	48.018	756	—	37.435	6.068	85.453	6.824
Andere meelsoorten	—	36.896	19.716	—	10.708	4.286	47.604	24.002

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor het Buitenland.

Tarwe	—	230.143	381.460	—	—	—	230.143	381.460
Mais	—	14.372	92.671	—	—	—	14.372	92.671
Rogge	—	56.712	5.174	—	—	—	56.712	5.174
Tarwemeel	—	144.506	68.918	—	—	8.807	144.506	77.725
Gerst	—	62.537	29.834	—	—	—	62.537	29.834
Haver	—	123.757	—	—	—	—	123.757	—
Lijnkoeken	—	2.412	—	—	—	—	2.412	—
Andere meelsoorten	—	119.991	43.254	—	—	9.510	119.991	52.764

biedingen der vrschepers te accepteren. De nog steeds gedeeltelijk voortdurende kolenstaking in Noord-Amerika en het uitblijven van nieuwe exportzaken uit dat land, hebben het aanbod van vrachtruimte in Argentinië nog niet voldoende vermeerderd om de bevrachtiging van vrachtrij lagere vracht te doen plaats vinden. Tarweverschepingen blijven zeer voldoende voor de Europeesche behoefte en zoowel uit Frankrijk als uit Engeland verneemt men, dat de aankomsten de vraag overtreffen. In Engeland bestaat de door de Regeering aangeboden tarwe nog steeds voor verreweg het grootste gedeelte uit Australische.

Nederland. Ook in de afgelopen week is in Nederland de vraag voor graan weder zeer slecht geweest en prijzen van mais, haver, lijnkoeken, etc. zijn nog verder belangrijk gedaald. Speciaal gisteren zijn zaken voor zeer lage prijs gedaan, doch het schijnt, dat nu de stemming iets beter is. Aanbod uit België in franken, waarvan het equivalent in gulden steeds lager werd, heeft tot die prijsdaling medegewerkt, doch het bijna geheele gebrek aan consumptievraag en de aankomst te Rotterdam van twee ladingen mais hebben de verlaging verder in de hand gewerkt. Daarbij komt nog, dat de regeering nog steeds belangrijke hoeveelheden mais bezit, waarvan een gedeelte reeds in Nederland is aangekomen en die zij indertijd bestemd had voor levering aan de melkboeren bij de groote steden. Zoals echter reeds door den handel was voorspeld, blijkt nu, dat dezen van die aanvoeren mais, althans in voldoende hoeveelheden, niet gediend zijn en men vraagt zich af, op welke wijze de regeering zich nu van hare mais zal ontdoen. Deze omstandigheid verhoogt natuurlijk niet het animo van den handel om nieuwe aanvoeren te bewerkstelligen. In haver schijnen de aanvoeren ook al, zoowel op Rotterdam als via Antwerpen, veel grooter te zijn dan de bestaande vraag. Slechts zeer weinig zaken komen tot stand en zijn in ieder geval slechts mogelijk tot sterk verlaagde prijzen. Hetzelfde geldt voor lijnkoeken en andere voedert artikelen.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons,
Manchester, d.d. 19 November 1919.

Fluctuaties in Amerikaanse katoen zijn de afgelopen

week bijzonder groot geweest en hebben zelfs eenige malen het toegestane maximum van 200 punten per dag in de Amerikaanse markt bereikt. De verhoging van den geldkoers te New York tot 30 % was de oorzaak van een scherpe daling, doch de markt heeft zich sedert overvondt minder invloed van deze fluctuaties dan Amerika, hoewel het natuurlijk de markt daar wel volgt. De oogstberichten zijn over het algemeen slecht, doch hebben niet veel invloed op de markt. In Egyptische katoen zijn groote zaken tegen hogere prijzen gedaan, terwijl de oogst voor dit seizoen thans door de Regeering op zes miljoen cantars wordt geschat.

De daling van Amerikaanse katoen veroorzaakte de vorige week eenige aarzeling bij de geregelde koopers van katoenen garens en daar deze over het algemeen goed bezet zijn, zijn er niet veel zaken gedaan. Prijzen zijn echter weinig veranderd en over het algemeen hebben spinners hunne noteringen kunnen handhaven. Voor export is wat meer vraag, zoowel voor cops voor Holland als ook voor de Scandinavische markten. Zaken voor Fra-krijg worden steeds moeilijker door de depreciatie van den franc, doch Duitsland plaatst nog steeds orders, zelfs bij de ruinenwisselkoers. Bombay zendt orders voor Twistgarens, terwijl ook in 40er en 41er mule voor de ververijen nogal wat gedaan is. Calcutta kan slechts weinig koopen, ook al door den zeer laten leveringstermijn, daar enkele spinners tot Juli bezet zijn. Egyptische garens zijn duurder en spinners kunnen voor redelijke levering zeer hooge prijzen bedingen. Hetzelfde geldt voor de garens voor de naaigarenfabrieken en over het algemeen ondervindt de garens prijs niet veel invloed van de fluctuaties in de ruwe materie.

Dit geldt ook voor prijzen van manufacturen, die niet alleen vast blijven, doch nog dagelijks stijgen. Er komen nog steeds groote orders van alle overzeesche markten binnen en fabrikanten ondervinden absoluut geen moeilijkheden beschikbare partijen te plaatsen. Ook verwacht men het volgend jaar verhoging van de weefloonen, waardoor de productieprijs zeer zullen stijgen. Over het algemeen meent men, dat de vraagprijzen alleszins gerechtvaardigd zijn, maar het is in verband met de zeer lange leverings-termijnen, die thans worden gevraagd, moeilijk te zeggen, of er deze week werkelijk veel zaken zijn afgesloten.

	12 Nov. 19 Nov.	12 Nov. 19 Nov.
Liverpoolnoteringen (loco)	T.T.op Indië	2/0 3/8 2/0 1/2
F.G.F. Sakellaridis	39,00 40,50	T.T.op Hongkong 4/7 4/10
G.F. No. 1 Oomra	16,35 16,10	T.T.op Shanghai 7/0 7/0

Noteringen voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands).

	8 Dec. '19	1 Dec. '19	24 Nov. '19	9 Dec. '18	8 Dec. '17
New York voor Middling . .	39,85 c	39,75 c	39,05 c	29,10 c	29,95 c
New Orleans voor Middling	40,— c	39,25 c	38,75 c	28,50 c	28,19 c
Liverpool voor Middling	26,50 d	25,28 d	24,95 d	22,08 d ¹⁾	22,63 d ²⁾

¹⁾ Good Middling Texas.

²⁾ 7 December 1917. Good Middling.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '19	Ooreenkomstige perioden	
	5 Dec. '19	1918	1917
Ontvangsten Gulf-Havens..	2971	2212	3096
„ Atlant. Havens			
Uitvoer naar Gr. Brittannië	2120	735	1073
„ „ 't Vasteland.		549	618
„ „ Japan etc..		62	65

Voorraden in duizendtallen

	5 Dec. '19	6 Dec. '18	7 Dec. '17
Amerik. havens.....	1552	1397	1271
Binnenland.....	1229	1233	1102
New York	?	141	144
New Orleans	?	402	303
Liverpool	665 ¹⁾	282	414

¹⁾ 6 Dec. '19.

SUIKER.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per December	Londen			New York 96% Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Javas fob.	Americ. Granulated cif.	
5 Dec. 1919....	f —	72/-	71/-	—	7,28
28 Nov. 1919....	„ —	72/-	65/-	—	7,28
5 Dec. 1918....	„ —	64/9	—	—	7,28
5 Dec. 1917....	„ —	53/9	—	—	—
21 Juli 1914....	„ 11 ¹³ / ₃₂	18/-	—	—	3,28

Van de Europeesche Bietsuiker centra werd geen belangrijk nieuws gerapporteerd en kunnen wij volstaan met te verwijzen naar het vorige rapport.

Willett & Gray taxeerden de totale wereldproductie op 16.601.000 tons, hetgeen 281.000 tons meer is dan verleden jaar. Zij ramen:

Formosa en Japan	300.000 tons
Philippijnen	200.000 „
Australië en Fidji	335.000 „
Europ. Biet	3.469.000* „

* tegen 3.658.000 tons in 1918/19.

In Engeland noteerde Nederl. granulated Sh. 118/- spot Londen, terwijl December-afschep tot Sh. 84/8 f.o.b. werd aangeboden. Witte Javasuiker Dec.-Jan.-afschep noteerde Sh. 69/- f.o.b. en stoomende partijen werden tot Sh. 81/- c.i.f. aangeboden.

Op Java was de markt opgewonden en hoewel de V. J. P. hunne bekende prijzen van f 32,— basis Superieur nog handhaven, liepen prijzen voor vroege levering nieuwen oogst in de tweede hand zeer op. Kleine partijen witte suiker Juli- en Juli/Aug.-levering werden tot f 37,— en f 36,— eerste kosten aan Chineesche speculanten herverkocht, terwijl Superieur uit den ouden oogst werd verhandeld tot f 42,—. Na deze berichten is de recente daling van den Sterlingkoers ingetreden en het is niet onwaarschijnlijk, dat dit van invloed zal zijn op de prijzen der Javamarkt in de naaste toekomst.

Uit Amerika worden verkoopen gerapporteerd van nieuwen oogst Cubasuiker tot 8 1/2 c. f.o.b. Maart/April-afschep. De Regeering heeft nu officieel verklaard dat de suikercontrole na 31 December zal ophouden.

Cuba-statistiek:	1919	1918	1917
Oogst	4.000.000	3.446.000	3.023.720 tons
Export der week tot 1 Nov.	57.155	14.391	3.450 „
„ „ „ 8 „	55.155	15.645	1.209 „
Totaal sedert 1 Jan.	3.596.917	2.986.734	2.885.493 „
Export U.K. 1 Jan.—8 Nov.	548.627	861.415	802.724 „
„ Frankrijk „ „	153.707	36.498	91.079 „
Voorraad op 10 Nov.	240.422	259.078	26.578 „

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Leonard Jacobson & Zonen).

Noteringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
6 Dec. 1919	347.000	10.350	1.652.000	14.200	17 ¹¹ / ₁₆
29 Nov. 1919	366.000	9.125	1.648.000	12.500	18 ⁹ / ₁₆
22 „ 1919	419.000	10.700	1.724.000	17.500	17 ¹ / ₄
6 Dec. 1918	850.000	9.875	5.001.000	¹⁾	13 ³ / ₄

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 full	Afgelopen week	Sedert 1 full
6 Dec. 1919....	56.000	1.207.000	69.000	2.738.000
6 Dec. 1918....	54.000	849.000	206.000	3.884.000

¹⁾ Niet genoteerd.

RUBBER.

De prijzen voor plantagerubber te Londen zijn gedurende de afgelopen week gestegen en verkoopen vonden plaats van prima crêpe tot 2/5 3/4. Tengevolge der belangrijke daling van den £ koers echter zijn de prijzen hier in Nederland gedaald en werd prima verkocht voor f 1,34 per 1/2 K.G. tegen f 1,43 1/2 de vorige week.

Tegen het einde der week werd de markt iets kalmer en sloot met de onderstaande slotnoteringen:

		einde voorafgaande week	
Prima Crêpe loco	2/5	2 5 1/4
„ Smoked Sheets loco ..	2/5	2 5 1/4
„ Crêpe Jan./Juni ..	2/6	2 5 3/4
„ Sm. Sheets „ „ ..	2/6	2 5 3/4
Hard cure fine Para loco....	2/6	2/6

METALEN.

Loco-Noteringen te Londen:

Data	Ijzer Clev. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
8 Dec. 1919..	nom.	101.12/6	304.7/6	40.10/-	53.7/6
1 „ 1919..	nom.	97.2/6	295.2/6	38.-/-	48.17/6
9 Dec. 1918..	nom.	122.-/-	275.-/-	40.10/-	52.-/-
7 Dec. 1917..	nom.	110.5/-	293.12/6	30.-/-	52.-/-
20 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

BANKA-TIN.

In Nederlandsch-Indië zijn in October 1919 verkocht 32.071 picols Gouvernements-Banka-tin. De opbrengst daarvoor bedroeg ongeveer f 5.716.000,—. (St.ct.)

VERKEERSWEZEN.

RIJNVAART.

Week van 1 tot 8 December 1919.

Gedurende de afgelopen week was er eenigermate meer scheepsruimte beschikbaar dan de week daarvoor. In Rotterdam werd betaald 6 tot 8 cents per ton per dag, terwijl om in Antwerpen te gaan laden 10 tot 12 cents per ton per dag bedongen werd. Sleepkracht was in voldoende mate voorhanden; het sleepkracht bedroeg 170/180 cents-tarief.

De vracht van de Ruhrhavens naar den Bovenrijn bedroeg 30 pf. per ton per dag, echter werden niet veel schepen aangezien, aangezien de aanvoer van kolen door het bestaande wagon-gebrek nog steeds zeer slecht voortdert.

Om dezelfde reden werden ook geen schepen voor exportkolen gecharterd.

Het sleeploon van de Ruhrhavens naar Mannheim onderging een verbetering; aan het einde der week werd genoteerd Mk. 25,—/26,— per ton.

Het water bleef vallende, Cauber Pegel wees einde der week Meter 2;16 aan.

INKLARINGEN.

NIEUWE WATERWEG.

Landen van herkomst	November 1919		November 1918	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	29	90.48	10	394
Groot-Brittannië	190	124.750	69	72.647
Duitsland	47	30.365	—	—
Noorwegen	5	2.905	9	3.878
Zweden	30	16.447	22	9.992
Denemarken...	4	2.322	1	53
Finland	7	4.143	—	—
België	17	17.575	—	—
Frankrijk	56	51.984	13	39.022
Spanje	6	4.996	19	9.749
Portugal	1	859	—	—
Griekenland...	2	801	—	—
Rusl.-Zwarte Zee	1	2.018	—	—
Senegal, Dakar..	2	3.177	—	—
Over. Wk. Afrika	2	2.706	—	—
Zuid-Afrika	1	1.849	—	—
Voor-Indië	5	12.969	—	—
Ned. Oost-Indië	5	22.884	—	—
And. Aziat. hav.	6	22.315	—	—
Vereen. Staten..	62	186.540	32	64.762
Canada	1	4.842	—	—
Midden-Amerika	1	1.698	—	—
Brazilië	1	3.230	—	—
Argent., Uruguay	20	48.337	—	—
Chili	1	4.231	—	—
Totaal	502	582.989	175	200.497
Periode 1 Jan.— 30 November	4.694	4.776.885	991	942.402 ¹⁾
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	163	157.542	66	31.037
Britsche	122	124.415	55	62.391
Duitsche	66	30.223	12	36.952
Noorsche	25	25.113	8	16.317
Belgische	2	1.567	9	20.860
Fransche	40	44.381	4	437
Zweedsche	19	17.001	17	25.530
Deensche	2	1.786	2	1.017
Vereen. Staten..	47	139.316	—	—
Andere	16	41.645	2	5.956
Totaal	502	582.989	175	200.497

¹⁾ 1913, 10.555 schepen met 12.837.792 N. R. T.

(Dirkzwager's Scheepsagentuur.)

DELFIJL.

Landen van herkomst	November 1919		November 1918	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	3	156	—	—
Duitsland	35	4.313	6	4.311
Zweden	2	451	30	33.414
Denemarken....	4	505	—	—
Rusland-Oostz.h.	1	226	—	—
Finland	10	2.250	6	7.129
Totaal	55	7.901	42	44.854
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	13	1.076	—	—
Duitsche	42	6.825	41	42.423
Andere	—	—	1	2.431
Totaal	55	7.901	42	44.854

(A. van Dijk.)

DORDRECHT.

Landen van herkomst	November 1919		November 1918	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Duitsland	4	1.630	—	—
Finland	3	3.390	—	—
Totaal	7	5.020	—	—
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	1	745	—	—
Duitsche	6	4.275	—	—
Totaal	7	5.020	—	—

(Gerard Mauritz.)

VLISSINGEN.

Landen van herkomst	November 1919		November 1918	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	1	4429	—	—
Groot-Brittannië	22	20.920	—	—
België	6	1.425	—	—
Frankrijk	2	148	—	—
Totaal	31	26.922	—	—
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	29	26.687	—	—
Britsche	1	135	—	—
Zweedsche	1	100	—	—
Totaal	31	26.922	—	—

(B. Stofkoper & Co.)

IJMUIDEN.

Landen van herkomst	November 1919		November 1918	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	12	14.061	5	2.898
Groot-Brittannië	39	25.395	4	1.500
Duitsland	15	9.214	—	—
Noorwegen	1	660	10	4.365
Zweden	12	6.402	10	6.922
Denemarken ..	3	1.623	2	575
Finland	5	2.820	—	—
België	1	828	—	—
Frankrijk	9	3.169	—	—
Spanje	4	2.129	—	—
Portugal	6	5.195	—	—
Italië	2	1.621	—	—
Levant	3	3.380	—	—
Aud. Midd. Zeeh.	1	637	—	—
Ned. Oost-Indië.	6	20.926	—	—
And. Aziat. hav.	2	5.517	—	—
Vereen. Staten..	9	27.213	—	—
Ned. West-Indië— Nederl. Antillen	4	6.776	—	—
Argent., Uruguay	13	25.772	—	—
Chili	1	4.417	—	—
Over. Z.-Amerika	—	—	1	4.608
Totaal	148	167.755	32	20.868
Periode 1 Jan.— 30 Nov.	1.116	1.160.472	220	122.004 ¹⁾
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	90	114.298	32	20.868
Britsche	18	22.247	—	—
Duitsche	29	14.627	—	—
Noorsche	3	1.542	—	—
Zweedsche	1	562	—	—
Deensche	2	706	—	—
Vereenigde Stat.	1	4.442	—	—
Andere	1	9.331	—	—
Totaal	148	167.755	32	20.868

¹⁾ 1913, 2.294 schepen met 2.590.406 N. R. T.

(Halverhout & Zwart's Scheepsagentuur.)